

χοιται πάντα κελύειν. ἔτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγῃ Διαφείρεται κατὰ πείον-
 δε· ἐπειὶ ὅτι ὁ Θεὸς Φθονήσας Φόβον ἐμβάλλει, ἢ ἔβροντῶν, δι' ὧν ἐσφάλησαν ἀναξί-
 ως ἐωυτῶν. ἔστι γὰρ ἔα Φρονέειν ἄλλον μέγα ὁ Θεὸς ἢ ἐωυτὸν: *Vides ut prae grandia
 animalia fulmine deus ferit, nec sinit insolescere: parva verò nihil laedit? Vi-
 des ut magna semper adificia magnasq; arbores huiusmodi fulminum tela per-
 uiciunt? Gaudet enim Deus eminentissima quaque deprimere. Unde & in-
 gens exercitus ab exiguo profligatur, quoties deus iis quibus invidet, aut me-
 tum incutit aut tonitrum. Propterea quidam secus ac dignitas sua postulabat,
 in calamitatem inciderunt, quia Deus neminem alium quàm seipsum sinit ma-
 gnificè de se sentire. Belleque de his talibus dicitur illud Lucani libro I.
 Versu 81:*

*In se magna ruunt: latis hunc numina rebus
 Crescendi posuere modum.*

item Senecæ Epist. xci: *Quæ domesticis bellis steterant regna, quæ externis,
 impellente nullo ruunt.* Graviter Dion Chrysostomus Oratione xvi: *ὡς
 πλεονεξῶν: ὁ δὲ Ἡσιόδῳ καὶ πλεονεξίᾳ ἔστι παντὶ φησὶ τὸ ἡμῖν, τὰς ἐκ τοῦ
 πλεονεκτηῖν βλάβας οἴσασθαι καὶ ζημίας λογίζομεθα. τίς γὰρ πώποτε ἢ βασιλεὺς ἢ
 δημοκράτης ἢ δῆμος ἰσχυρῆσας ὑπερβῆκεν τὸ δίκαιον, καὶ ἔπειτα οὐκ ἐχθρή-
 ναι, οὐχ ἀπαπῆν μὲν τῷ ὑπάρχοντι δὴ δαμονίαν ἀπέβαλε. μεγάλας δὲ καὶ ἀ-
 μεχάνους ἐχρήσατο συμφορὰς. ἅπαντες δὲ τοῖς μετ' αὐτὸν πρῶτα δείγματα ἐμφα-
 νῆν τὴν ἀνθρωπείαν καὶ τῆς πονηρίας κατέλιπεν, ἢ τίς τῶν ἐλαττωδῶν βυλομέων καὶ τῶν
 κῆδων ἢ τῶν ῥαδίως ὑπομένειν, ἔστι πολλὰ πλάσια μὲν τῶν ἄλλων ἐκτίσας αὐτομάτως
 αὐτῷ καὶ διχα πόνον πεινυμένον πλείστον δὲ χερόν τῶν ὀνηρίων κατέχεν. ἀσφα-
 λές τι δὲ ἐχρήσατο τοῖς πρὸς τῆς τύχης ἀγαθοῖς: Hesiodus autem dimidium di-
 cit esse plus toto, avaritiæ, opinor, damna & detrimenta perpendens. Quis e-
 nim unquam aut rex aut dynasta, aut populus, conatus iustam mensuram
 transgredi, & plura appetere, non omnem presentem felicitatem perdidit,
 magnisque & difficilibus afflictus est calamitatibus, omnibus posteris clara
 exempla inhumanitatis & pravitatis derelinquens? Aut quis fuit, paucioribus
 volens esse contentus, iacturamque visam facile perferre, qui non copiosiora
 quàm alij possederit, uliro ipsi & absque labore accidentia plurimumque tem-
 poris felicitatem retinuerit, tutissimèque usus sit bonis à fortuna datis? Ne-
 mo hercle nemo. quippe & heic,*

*Quanto quisque sibi plura negaverit
 A diis plura feret.*

Τέτλος ζητάωμεν, μὴ τῶν διατυμόνων τὰς ἀπληστέρους, ἢ τῶν ἐμπόρων, ὧν οἱ μὲν
 ἀμέτρος ἐμφορηθέντες τῶν πωρουμένων, οἱ δὲ πλὴν ἰαυῶ φορέσαντες, θῆτον ἐρρά-
 γησαν καὶ συγκοιτέδουσιν, ἢ τῆς ἀπληστίας ἀπέλαυσαν, ἵνα μικρὰ κερδάνωσι τὰ μεγά-
 λα ζημιώσιν: *Hos amulemur, non inexplēbiles conuicias aut mercatores,
 qui par-*

qui partim immodicis epulis ingurgitati, partim nimis mercibus onerata naue, ventrem potius disruperint, ac nauem secum demerserint, quam ut ex hac inexplebili auiditate fructum ullum capiant. Ita dum parua lucra captant, grauissimis damnis afficiuntur: Nazianzenus Id ne accideret Romanis, probè sibi cauit Scipio Africanus: Qui censor, cum lustrum conderet, inque solito fieri sacrificio scriba ex publicis tabulis solenne ei preccationis carmen praeiret, quo Dii immortales ut populi Rom. res meliores amplioresque facerent, rogabantur: Satis, inquit, bonae ac magnae sunt, itaque precor ut eas perpetuò incolumes seruent. Ac protinus in publicis tabulis ad hunc modum carmen emendari iussit. Quà votorum verecundià deinceps censores in condendis lustris usi sunt. Prudenter enim sensit tunc incrementum Romano imperio petendum fuisse, cum intra septimum lapidem triumphique quarebantur: Maiorem autem totius terrarum orbis partem possidenti, ut auidum esset quicquam ultra appetere; ita abundè felix, si nihil ex eo quod obtinebat, amitteret; Valerius Maximus lib. i v. cap. i. Itaque prouidè T. Quintius lib. x x v i. Liuij: Si utilem, inquit, possessionem eius insule censerem Achaia esse, auctor essem Senatui populoque Romano, ut eam vos habere sinerent. Ceterum sicut testudinem, ubi collecta in suum tegimen est, tutam ad omnes ictus video esse: ubi excrit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atque infirmum habere: haud dissimiliter vos Achai clausos undique mari, quae intra Peloponnesi sint terminos, ea & iungere vobis, & iuncta tueri facile: simul auiditate plura amplectendi hinc excedatis; nuda vobis omnia, quae extra sint, & exposita ad omnes ictus esse. Huius moderationis fingitur Heliod. lib. ix. Aethiop. Hydaspes. Οὐ πάχω τὸ τὸ πολλῶν πάλαι, ὅς τις ἐπεξάγω τὴν τύχην πρὸς πλεονεξίαν, ὅς τις ἀπὸρον ἐκτείνω τὴν δόξαν διὰ τὴν νίκην, ἀλλ' ὅροις ἀρκῶμαι οἷς ἔθετο ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις, τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας τοῖς καταράκταις ἀποκρίνασα: Non auctor fortunâ, ad cupiditatem plus præ ceteris habendi: neque in immensum pro-
lato imperium, propter victoriam: sed contentus sum finibus, quos initio natura posuit, Aegyptum ab Aethiopiâ cataraetis discernens. Nec alium introducit Antoninum Pium Dio apud Suidam: Εἶν γε μὲν τοῖς πολεμικοῖς ἀπὸ τῆς δικῆς μᾶλλον, ἢ τοῦ κερδαλέου δόξαν θηρώμεν, φυλάττειν δὲ τὸς νόμους, ἢ περ εἰς μέγα ἐκφέρειν τὰς τῆς ἀρχῆς ἐγνώσκον ὅρους: In re militari potius ex iustitiâ, quam emolumento gloriam quarens, magis incolumes seruandos, quam amplificandos imperij fines statuebat. Nec aliam mentem Augusto, patet ex tabulis eius supremis; quibus inter alia, addiderat consilium, coercendi intra terminos, imperij, ut loquitur Tacitus lib. i. Annal. Nam quod subiicit, incertum metu, an per inuidiam; frustra ambigit. metum fuisse, cuius cit facile viri eius sapientia. & id alioqui disertè testatur Dio Libro lvi: Γράμῳ παύσει εἶδεν, τοῖς περὶ παρῶν δεκτέον, καὶ μηδαμῶς ὅτι πλεονέξῃ.

δεχλὺ ἐπαυξῆσαι ἐθελῆσαι. δις φύλακτόν τε γὰρ αὐτὸν ἔσεσθαι ἔφη. τὸ γὰρ καὶ αὐτὸς
 ὄντως ἀεὶ ποτε ἔργῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐτήρησε. παρὸν γὰρ αὐτῷ πολλὰ καὶ βαρ-
 βαρικὰ προσκτήσασθαι. οὐκ ἠθέλησε. ταῦτα μὲν αἱ ἐντολαὶ εἶχον. *Consilium ei ac-*
diu ut contenti praesenti fortuna, non cuperent fines imperij proferre: quippe
cum difficulter imperium tantum servari possit, periculum fore, ne plura ap-
petendo, parva quoque amitterent. Hoc cum non verbis modo, sed re etiam per-
vassse constat. namque etsi plurima barbarorum sui iuris poterat effluere, num-
quam tamen voluit. Idcirco etiam in oratione eiusdem funebri Tiberius,
 eodem Dionis libro: Τί δὲ τὸ τοῖς ἀπαξ ἀναγκάως κτηθεῖσιν ἀρκεσθῆναι αὐ-
 τόν, καὶ μηδὲν ἕτερον προσκαπερῶσθαι ἐθελῆσαι. ἐξ ὧν πλείονων ἀνδρόξευς ἄρχειν,
 καὶ τὰ ὄντα ἀπωλέσμεν. *Quis, quod contentus his, quae semel necessitate ita*
postulante adepti fuissent, noluit praeterea alia à nobis queri, ne dum exten-
dere imperium cuperemus, etiam antea parva amitteremus? Nec alià de
 causâ hanc Augusto adfingit sententiam in Celsaribus suis Iulianus:
 Οὐ γὰρ τῆς ἀμέτρου ὀπιθυμίας εἰκὼν, ὀπιτιώδης πάτως αὐτῇ διενεχθῆναι. ὅρα
 ὅτι διττὰ, ὡς περὶ τῆς φύσεως διανοηθέντα, ἔσθ' οὐ καὶ Εὐφράτην ποταμὸς ἐξέμελλε.
Nec enim, immoderatis cupiditatibus morem gerens, omniaq; parare & do-
minio eius adiungere suscepit; sed duos imperio nostro limites, tamquam à na-
turâ fixos & datos, Istrum & Euphratem, statuit. Magna igitur cum ratio-
 ne Florus libro & cap. ultimo: *Difficilius est provincias obtinere, quam fa-*
cere: viribus parantur, iure retinentur. Cuius assertioni vadem se statuit Plu-
 tarchus Orat. II. de Fort. Alexandri: λαβεῖν καὶ ἀναστῆσαι δύναμιν, καὶ πλε-
 ῖον καὶ δεχλὺ καὶ γυναικὲς ἐστὶ καὶ παῖδες. Ὀάρση καὶ Δαρείω Βαγῶας ὁ δυνάστης
 ἀράμενος ἐπέθηκε τῷ Περσῶν βασιλείᾳ. τὸ δὲ λαβεῖν τα μέγα. ἔξοσιαν ἐνεγ-
 κειν, καὶ μεταχειρῶσθαι, καὶ μὴ σωτρίσθηναι μηδὲ διασφαθῆναι τῷ βάσει καὶ
 μεγέθει τῶν πραγμάτων, ἀνδρὲς ἐστὶν δεσπῆναι καὶ νοῦ καὶ φρόνημα ἔχοντες. *Po-*
tentiam, diuitias, imperium, vel puer potest alicui imponere. Oarse & Dario
 Bagoas diadema arreptum, cumq; eo regnum Persiarum imposuit. *Ut autem*
is, qui magnam est adeptus potentiam, tolerare eam, & administrare possit,
neq; mole rerum conteratur aut subvertatur, viri est virtute, mente, atq;
animo praediti. Quæ totidē elementis reperias in Xenoph. Cyropædiâ lib. VI:
 Μέγα μὲν γὰρ οἶμα, ἔργον καὶ τὸ δεχλὺ κατεπεῖσθαι, πλεὺς δὲ ἐπὶ μείζον τὸ λα-
 βόντα διασώσασθαι. τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν, πολλάκις τῷ ἴλμῳ μόνον ὀρεσχομένῳ
 ἐγγίεν. τὸ δὲ λαβεῖν κατέχειν, οὐκ ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ σωφροσύνης, καὶ ἀνδρὶ ἐγκρατείας,
 καὶ ἀνδρὶ πολλῆς ὀπιμελείας γίγνεται. *Quippe magnum equidem aliquid esse ar-*
bitror, imperium parare: sed multo maius id, quod sis adeptus, conservare. Nam adi-
 pisci sæpius etiam illi contigit, qui audaciam duntaxat adhiberet: sed retinere, quod
 adeptus sit, id vix ὁ non iam sine temperantiâ, nec sine continentia, nec sine multo
 studio fieri solet. Exempla cupimus? Ingerit Xerxi Artabanes, Herodoti lib. VII:

Ἐγὼ μὲν ὦ βασιλεῦ, οἷα ἀνθρώπων ἰδὼν τε πολλὰ καὶ μεγάλα πεσόντα πρῆγματα
 ὑπὸ ἡσόνων, οὐκ ἔων σε πᾶ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἶκιν· ὁπιστάμεν ὡς κακὸν εἴη τὸ
 πολλῶν ὁπισθυμέειν· μεμνημένον μὲν τὸν ὁπὶ Μασσαγετας Κυρξ σῶλον ὡς ἐπηρεξε, με-
 μνημένον δὲ καὶ τὸν ἐπ' Αἰθιοπας τῷ Καμβυσεω, συστράϊσόμενον δὲ καὶ Δαρείω
 ὁπὶ Σκύθας. ὁπιστάμεν ὦν ταῦτα, γνώσκω εἶχον, ἀτρεμίζοντά σε μακαριστὸν
 εἶναι πρὸς πάντων ἀθρώπων ὧς: *Ego certè, rex, qui multos quorū res amplio-
 res essent, ab illis quorum res angustiores erant, superatos vidissem, te per omnia
 morem atati gerere non sinebam; gnarus rem esse malam multa concupiscere: me-
 moria tenens quomodo cum exercitu Cyri contra Massagetas actum esset; quomo-
 do cum exercitu Cambysis contra Aethiopes; qui etiam cum Dario militavi ad-
 uersus Scythas. Hæc sciens ego, sentiebam te (si quiesceres) omnium hominum bea-
 tissimum.* Affirmat Plato lib. 111. de Legib. eos qui olim apud Argos & Mes-
 senen regnū obtinebant, & seipsos vnā & vniuersam Græcorū potentiam
 euertisse atque pessum dedisse; Οὐκ ἀγνοήσαντες τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα,
 ὡς τὸ ἡμῶν τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλεονέπειον ἢ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν, ζημιώ-
 δες τὸ δὲ ἡμῶν, μέτρου, ὅτε τὸ μέτρου τῷ ἀμέτρου πλεονέχεια ἡγήσασθαι, ἀμει-
 νων ὃν χεῖροι: *quod ignorarent Hesiodum rectè dicere Dimidium sapien-
 tiam toto præstare, quandoquidem damnosum est rem totam accipere; dimi-
 dium tantum accipere, moderatum est: moderatū verò immodico & immoderato,
 tanquam potius peiori, sanè antecellit.* Recensetque Dio Prusæus Orat. xvii:
 Οὐ τοίνυν Ξερξῆς ὁ τῆς ἐπείρας ἡπείρου κύριος, ἐπειδὴ καὶ τῆς ἐλλάδος ἐπεθύμησε, καὶ
 πρῶτον σῶλον καὶ πσάυτας μυριάδας περσικῶν λέγειν, ἀπασαν μὲν αἰχρῶς ἀ-
 πέβαλε πλὴν δυνάμιν. μόλις δὲ τὸ σῶνα ἔχυσε Δασιώσκι φάγων αὐτὸς, πορ-
 θεμένης δὲ μετὰ ταῦτα τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων τῶν ὁπὶ θαλάτῃ, φέρειν ὑπαγ-
 κάζει. καὶ μὲν Περικράτη Φασί, ἕως μὲν Σάμου μόνης ἤρχεν, ὠδαιμοιέσασθαι ἀπάν-
 των γενέσθαι. βυλόμενον δὲ τι καὶ πρὸ τῶν πέρα πολυπραγμονεῖν Δασιώσασθαι
 πρὸς ὀρόντιν ὡς χρήματα λάβοι, μὴ δὲ βαδίου γε θανάτῳ τυχεῖν· ἀλλὰ ἀνασκο-
 λοπιθέντα ὑπὸ τῷ βαρβάρῳ Δασιώσασθαι: *At Xerxes, alterius continentis
 dominus; postquam etiam Græciam concupiuerat, & tantam classem & homi-
 num myriades congregans adduxerat in Græciam, omnem turpiter perdidit ex-
 ercitus, vixque suum ipsius corpus fugiens saluare valuit. & post hæc cum
 vastaretur regio, ciuitatesq; maritimæ, coactus est ferre. Quin & Polycratem
 aiunt, donec Sami vnius tenuit imperium, felicissimum omnium fuisse. Cùm
 vellet autem & rebus transmarinis se immiscere, nauigassetq; ad Orontem, ut
 pecunias acciperet, nec facilem mortem nactus est, sed in crucem actus
 à barbaro perire.* Nec est quod multorum sæculorum moram cogites; ruunt
 subito. De Agide sanè Plutarchus in vita eius: Μεγίστων μὲν ἐν ἐλαχίστῳ χρό-
 νῳ πραγμάτων ὁπικράτης, καὶ μετὰ μικρὸν ὅλης ὁμοῦ τι μίαν περὶ ὁδοῦ Πελο-
 ποννήσου κύριος γενέσθαι δειήσους, ταχὺ ὅτι αὐτῷ ἐκπερὶ ὧν ἀπάντων: *Ita qui bre-*

visſimo ſpatio maximas perpetravit res, & parum abſuit quin univerſa uno ambitu potitus ſit Peloponneſo, puncto temporis ruruſus ab omnibus excidit. De Pyrrho Iuſtinus libro x x v i: Nec quiſquam Pyrrhum, quā tuliffet impetum, ſuſtinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur, ita devictis acquiſitusque celeriter carebat: tanto melius ſtudebat acquirere imperia, quā retinere. Perperam. nam benè apud Caſſiodorum Theodoricus lib. i. Var. Ep. xxv: Nil prodeſt initia rei ſolidare, ſi valebit præſumptio ordinata deſtruire. Illa ſunt enim robuſta, illa diuturna, quæ prudentia incipit, & cura cuſtodit. Atque idè non minor in conſervandis rebus, quā in inveniendis adhibenda cautela eſt. quia de initis prædictio debetur invento: de cuſtoditis autem acquiritur laudata perfectio. Videmus ergo, citò partum dilabi. & ut durarent; tamen

— nimia omnia nimium exhibent negotium.

Hominibus ex ſe.

inquit ex vero mulier Plautina Pænulo. Inde querelæ Flori libro i i i. cap. xii: Ac neſcio an ſatius fuerit populo Romano, Sicilia, & Africā cōtento fuiſſe, aut his etiam ipsis carere dominantī in Italiā ſuā, quā eò magnitudinis crefcere, ut viribus ſuis conficeretur. Quæ enim res alia furores civiles peperit, quā nimia Felicitas? Syria prima nos victa corrupit: mox Aſiatica, Pergameni regis hereditas. Illa opes atque divitiæ afflixere ſæculi mores, merſamque vitiis ſuis quaſi ſentinā, rem publicam peſſum dedere. Nec levior Romæ ipsis gemitus apud Claudianum de bello Gildon. ver. 103:

— heu proſpera fata!

Quid mihi ſeptenos montes, turbamque dediftis,

Quæ parvo non poſſet ali? felicior eſſem

Anguſtis opibus. mallem tolerare Sabinos,

Et Veios. brevior duxi ſecurius ævum.

Ipoa nocet moles: utinam remeare liceret

Ad veteres fines, & mania pauperis Anci!

Sufficerent Etruſca mihi, Campanaque culta,

Et Quincti, Curique ſeges, patriæque petenti

Ruſticus & proprias ferret dictator ariſtas.

At eleganti gravitate Themiftius Orat. ad Valentem Imperat. de Pace:

Ἀρχοι γὰρ Πλάτων & τῶ θεαποεσίς ὅτι μήτε Κύρ & μήτε Δαρεί & βασιλεὺς ὢν, πολλῶ δὲ μᾶλλον τὸν Ἀλέξανδρον ὥς ἂν ἔφη. εἰκόασι γὰρ ἅπαντες ἔτοι, κατὰ περ ὧματ. & τῶ δὲ χῆς, ὅπως μὲν τὸ ἔξωθεν φανήσεται, περιδῆν, ὅπως δὲ καὶ ἔνδοθεν ὕψαινοι, μὴ φροντίσαι. καὶ δὲ ἡτα συμβέβηκεν αὐτοῖς, στρατηγῶς μὲν γνέσθαι, βασιλεῦσι δὲ μὴ ἔπ. δὲ: στρατηγίας μὲν ἔπαυ. & ἡ τῶν πολέμων καταστροφῇ, βασιλείας δὲ, ἡ τῶν ὑπερέων ἀδυναμία: Divinum enim Platonem audi, qui Cy-

rum

rum ac Darcium reges fuisse negat; multoque magis, ne Alexandrum quidem regis nomine dignatus fuisset. Similes enim hi omnes videntur illis, qui corpora foris benè habere ut adpareant, curant; ut autem intus quoque sana recteque constituta sint, nihil pensi habent. Eodem modo hi regna administrant: Itaque ipsis hoc iure obigit, ut belli duces fuerint; sed non reges. Est enim ducis quidem propria laus hostes profligare: at regis, cives suos felices efficere ac beatos. Sed iam tempus vertere vela, aut potius repetere portum; ita legendo littus, ut

Alter remus aquas, alter mihi radat arenas.

Id quo fiat iucundius, admittemus, loco cantus nautici, fabulam Appiani è præfatione historiæ suæ: Οἷος τε δὲ Ὀβελίαν τὰ κρείττετα τῆς θαλάσσης ἔχοντες, αὖξιν ἐθέλουσι μάλλον, ἢ πλὴν δέχων ἐς ἄπειρον ἐκφέρειν ὅτι βάρβαροι ἔθνη πενιχρὰ καὶ ἀκερδῆ. ὧν ἐγὼ πινὰς εἶδον ἐν Ῥώμῃ πρὸς βουμένους τε καὶ διδόντας ἑαυτοὺς ὑπηκόους εἶναι, καὶ οὐ διεξάμενον βασιλέα ἀνδρας ἔδεν αὐτῶν χρησίμους ἐσμένους. ἔθνεσί τε ἄλλοις ἀπείροις τὸ πλεῖστον αὐτοὶ διδύοσι τὰς βασιλείας, ἔδεν αὐτῶν εἰς πλὴν ἀργῶν διεόμενοι. καὶ τὸ ὑπηκόων ἐνίοις προσωαλίσκουν, αἰδόμενοι, καὶ περ ὀπιζήμεις ὄντας, δοποθέτω: In summa, ut sunt prudentes, contenti maritimis regionibus, omnium optimis, malunt has excolere, quam imperium in infinitum proferre ad gentes barbaras, inopes domi, & nil lucri afferentes dominis. Quarum aliquot ego vidi in urbem legatos venisse, ut se suosque populares dederent, nec receptos ab imperatore, ut ipsi inutiles. innumeris enim alijs gentibus ipsi dant reges, quod imperium his opus non habeat: & sunt provincia in quas insumendum est, cum pudeat quamvis damnosas abijcere. Appiano sic succinet Pausanias ex Atticis suis: Ῥωμαίοις δὲ Θράκη τε πᾶσα ἐστὶν ὑποχείριον καὶ Κελτῶν, ἵσον μὲν ἀχρεῖον νομίζουσι διὰ τὴν ὑπερβάλλον ψυχὴν καὶ γῆς φαιλότητα, ἐκαστὶς παρώπεια (φίσι. τὰ δὲ ἀξιοκτῆτα ἔχουσι καὶ τέτων: Nunc autem & Thracia tota, & quicquid Gallici nominis est, Romano imperio paret: sed Gallia bene cultas tantum partes, quibus imperarent, dignas iudicantes: reliquas, quæ nulli usus visæ sunt, quod aut immodicis frigoribus, aut soli sterilitate laborarent, consilio missas fecerunt. Pausaniam excipiet Aristides Orat. in Romam: Ἐκφύγει δὲ ἡμᾶς ἔδεν, ἐπὶ πόλιν, οὐκ ἔθνη, & λιμὲν, & χωρὶον, πλεὺν εἰ πινων ἄρα ἀχρηστῶν κατέγνωτε: Quid quod nihil vos effugit, non urbs, non gens, non portus, non locus ullus, nisi quem pro inutili habueritis? Et verò quid de triumviris istis censebimus? Lepida dicere: non vera. nam quæ quæso vera? recitant voces famæ, opinionemque vulgi. Id ut etiam mihi credatis; venite quæso & per transennam introspicite in arcana imperij; immisissis oculis in Spartiani Hadrianum. Cernitis ne Imperatoris illius pectus apertum? Si sic, legitis utique ibidem: & isthæc: Adeptus imperium, ad priscum se statim morem in-

stuit, & tenenda per orbem terrarum paci operam intendit. nam deficientibus his nationibus quas Traianus subegerat, Mauri laceſſebant, Sarmata bellum inferbant, Britanni teneri sub Romanâ ditione non poterant; Ægyptus ſeditionibus urgebatur; Lycia deniq; ac Palæſtina rebelles animos efferebant. Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit; exemplo, ut aiebat, Catonis, qui Macedonas liberos pronunciauit, quia teneri non poterant. Scilicet mulier vocem uſurpant vulpeculæ Æſopica; de qua ſic Gabrias:

Κερδῶ βότρυ βλέπῃς μακρᾶς ἀμπέλους
 Πρὸς ὕψος ἦρτο, καὶ καμῶσαι πολλὰ κίς
 Ἐλεῖν, ἀπείπε· πρὸς δ' ἐαυτῷ ταῦτ' ἔφη,
 Μὴ κάμει, ῥά γες ὀμφακίζῃσιν μάλα.
*Vulpes racemum videns vitis,
 In altum eleuabatur. cumq; ſæpe laboraſſet
 Ut caperet, defatigata eſt: ſed ſecum hæc locuta eſt,
 Ne labora; acini uua admodum exacerbeſcunt.*

Non Medicinam ſed cladem. Sc. Lib. I. Annal.

Irè delector Apollonij conſilio, lib. V. Philoſtrati: Τὸ ἐξῆναί σοι πᾶν ὃ, π βέλει, δέδιθι. ὣς φροῦέσερον γὰρ αὐτῷ χεῖρη. μὴ τίμει τῶν ἀπαχύνων τῆς ὑψηλᾶς τε, καὶ ὑπεραίροντας: ἄδικον γὰρ ὁ τῆ ἀριστοτέλους λόγος, ἀλλὰ τὸ δύσνοιν ἐξαίρει μάλλον, ὥσπερ τὰς ἀκάνθας τῶν λήγων. καὶ φοβερὸς δέοι καὶ τοῖς νεώτεροις πλάττειν, μὴ ἐν τῷ ἡμῶν εἶδαι ἀλλ' ἐν τῷ πτωρῆσθαι. *Ne tibi liceat, quodcumq; volueris, caue: ſic enim rebus modeſtius uteris. Eminentiores ſpicas, quæcumq; ſupra cæteras ſe attollunt, non amputato. Iniuſta enim eſt in hoc Ariſtotelis ratio. ſed difficiles homines, moleſtoſq; potius tamquam ſpinas è ſectibus aufer, & res nouas molientibus terribilem te oſtende, minitando tamen magis, quam puniendo. Et quid ni ſic facias ὦ Princeps, ſiue peccauerit hoſtis, ſiue ciuis?*

*Ætherij patris exemplo: qui cuncta ſonoro
 Concutiens tonitru, Cyclopu ſpicula differt
 In ſcopulos & monſtra maris; noſtriq; cruoris
 Parcus, in Oetais exercet fulmina ſiluis.*

Quod ipſum Claudiani, ſumptum apparet ab Ouidianis illis.

*Si quoties peccent homines, ſua fulmina mittat.
 Iupiter, exiguo tempore inermis erit.
 Nunc ubi detonnuit, ſtrepituq; exterruit orbem,
 Purum diſcuſſis aëra reddit aquis.*

Secutus iſtud Demetrius, teſtante Plutarcho in vita eius: καὶ παρελθὼν, ἡγάγετον μὲν καὶ φέρον ὡς τὰ δεινότητά πεισομένους παρέχεν. ἀνελὼν δὲ τερσικῆ-

δεκα καὶ μετασχέας πινὰς, ἀφῆκε τὰς ἄλλας: *Urbem ingressus, minas & terrorem ut saevissime in eos consueverat praesetulit; sed tredecim interfecit & nonnullis in exilium pulsus liberavit noxam ceteros.* Nec alienus ab hoc more Augustus, si fides Ouidio lib. v. de Ponto Eleg. 111:

Multa metu pæne, pænâ qui pauca coercet,

Et iacit innotâ fulmina rara manu.

Εἰταλε quid laudat quoque in Candiano Greg. Nanzianus Epist. cxciv: *Τὸ δὲ σὸν ξίφος, φοβερόν μιν, ὡς πλῆζον. ὡς δὲ & πλῆστον, ἀνόθημα: Tuus gladius terrorem, quidem adfert, tanquam percussurus; tanquam autem non percutiens, votivum donum est.* Prædicat etiam de Theodosio & Arcadio Symmachus lib. x. Epist. xlvii: *Gravia subiectis sepe minitmini, ac uendi potius studio, quam nocendi.* Cui rationi, optimo iure accedit ista, quâ vsus Imp. Titus, Egesippi libro i v. cap. i v: *Ipse urbem ingressus, minis magis quam supplicio afflicto contentus pacis perturbatores, remisit omnibus, ne quis vel odio, vel domesticis excitatus negotiis, innoxios in invidiam deduceret, & gravissimi criminis pulsaret atrocitate: cum multò tolerabilius sit id, quod incertum est, formidini participis conscientia derelinquere, quam condemnare innoxium.* Saepè enim reum corrigit metus: pæna autem innocentis sine ullo remedio, correctionis est. Et verum est. Sapienterque apud Dionem lib. lv Liuvia: *Οὐ πάντα τοῦ ξίφους ἀπαράττητα. μέγα γὰρ ἂν ἡ ἀρχὴν, εἰ βωφρονίζεν τε πινὰς καὶ πειθῆν, ἢ καὶ κατὰναγκάζειν φιλεῖν πινὰ ἀληθῶς ἐδιδάσκει: ἀλλὰ τὸ μὲν βωμά πινος φθείρεται ἂν, τὰς δὲ δὴ τῶν ἄλλων ψυχὰς ἀλλοτριώσκει. & γὰρ ἐξ ὧν ἂν ἔπειροι πτωρηθῶσι, προσφιλέστεροί πιν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτοὶ φοβηθῶσιν, ἐχθίστος γίγνεται. καὶ ταῦτα μὲν ἔτι ἔχουσιν οἱ δὲ δὴ συνήμους πινὸς τύχοντες, καὶ μετανοῶσιν, αἰσχυνόμενοι αὐτοῖς τὸ πρὸς ἀεργέτας ἀδικήσαι. καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἀνθυπεργῶσιν, ἐλπίζοντες: πλείω ἀνθυπαίσεσθαι. ὅφ' & γὰρ ἂν τις ἀδικηθῇ, τὸ πρὸς σωθῆναι τὸν ὀπαθόντα, ἔδεν, ὅτι σὺ δ' ἐργατὴς ἐαυτὸν ἡγεῖται: Non omnia gladius conficit. magnam enim bonum is fuisset, si emendare homines, ac persuadere valeret & ad suscipiendum sincerum amorem adigere: sed ut corpus abolere alicuius potest: ita ceterorum animos à cedis auctore avertit, qui non propter supplicium sumptum vindicem amare, sed ob metum mali odisse solent. Contra quibus delicti venia est donata, penitudine ducti, benefactorem ledere in posterum verentur, sed spe consequendi maiora pramia eum suis officiis colunt. Videlicet qui iniuriâ afflicti, salutem eam inferenti concesserit, eum omnes putant beneficia sumptore compensaturum. Quibus minimè aliena Plutarchi isthæc πρὸς ἀοργησιν: Εἴπειτα πολλὰς ὁρῶν αὐτῷ τῷ μὴ κελεύειν, πλάκας αἰδουμένους κακῶς εἶναι, καὶ μετὰ βολῆς δέχων, τῷ συγγνώμῃ μάλλον ἢ τῷ πρῶτον λαμβάνοντα; καὶ νῦν Δία δὴ λείποντας ἑτέροις δόπο ἰδύμασιν σιωπῇ καὶ προσθυμότερον, ἢ μετὰ πλεονῶν καὶ μασιγμάτων ἑτέροις, ἐπειθόμενῃ ἡγεμονικώτερον εἶναι τοῦ θυμοῦ τὸ λογισμόν:*

Hoc

Hoc etiam videns multos impunitate cō adduci, ut mali esse vereantur, & mī-
tandorum morum initium veniam potius quā pānam eis praeuisse: aliisque
eos tacite ad nutum promptius quā aliis verberantibus & flagellantibus ser-
uire: persuasi mihi, ad imperandum plus conducere rationem irā. Pulchrè i-
gitur Appianus in Mithridaticis. Ο δὲ Σύλλας τὰς μὲν ἀτίμους, περὶ φανῶς ἀ-
γωνισκόμενος, ἐξέλυσε τῆς ἀτιμίας, τὰς δὲ ἄλλας ἐδωρήσατο πολλοῖς: Sylla ignomi-
nīōs ob operam tunc egregiè navatam absolvit, ceteros ornavit donis mili-
tariis. Efficetè etiā crudelis ille alioquin Dictator, teste Polyæno lib. viii:
Σύλλας ἐν τῷ συμμαχικῷ πολέμῳ, τῶν στρατιωτῶν στρατηγικὸν ἄνδρα, καὶ πρεσβύ-
τῳ Ἀλβῖνον λίθοις καὶ ξύλοις διαχρησσομένων, σὺν ἐπεξήλθεν ἀλλὰ περιείδε τὰς ἀ-
ποκτείναντας, φάσκων, ποιεῖν αὐτοὺς ἐν τῷ τῷ προθυμοτέρους ἐς τὸν πόλεμον, ὡς οὐ φεί-
λοισι ὑπὲρ ἀμαρτήματ' ὁ μέγας, ἀλλὰ μεγάλης ἀνδραγαθίας ἀπολεγήσασθαι.
πειράσθαι καὶ ἐν τῇ μάχῃ πολλῷ θυνατότερον ἡγωνίσασθαι. ὡς τε καὶ λήθω ἐμπιη-
σαι τὸ εἰς τὸν Ἀλβῖνον ὡς ἀνομίας: Sylla in bello sociali viri militaris & ætate
provecti Albini, lapidibus ac fustibus interempti, mortem non ultus est: sed
audaces cadis neglexit, inquiens se eos alacriores hac re ad pugnandum redde-
re, cum insigne peccatum insigni aliqua fortitudine expiare deberent. Itaque
in pugnis multo virilius dimicabant, ut oblivionem suo in Albinum scelere
inducerent. Vnde rectè vituperatur ille lib. i. Hist. Tacito: *Cacina belli a-
vidus, proximam quamque culpam; antequam pæniteret, ultum ibat. Aper-
tè verò laudatur Agricola ab eodem: Nec pænā semper, sed sæpe peniten-
tia cōtentus esse. Extenuant quidē ferè culpas suas homines, aut trans-
ferunt in alios, præcipuè constituti in ultimis: cui scænæ serviunt, Man-
donius quidē Livii lib. xxviii: Fatalem rabiem temporis eius accusat,
cū velut contagione quādam pestiferā non Illergetes modò & Lacetani, sed
castra quoque Romana insanierint. suam quidem & fratris, & reliquorum po-
pularium eam conditionem esse: ut aut, si ita videatur, reddant spiritum P.
Scipioni, ab eodem illo acceptum: aut servati bis uni debitam vitam pro eo in
perpetuum devoveant. antea in causā suā fiduciam sibi fuisse nondum expertā
clementiā eius: nunc contrā, nullam in causā, omnem in misericordiā victo-
ris spem repositam habere. Hispani verò lib. xxi: Quibus culpam in au-
ctores belli Indibilem, ceterosque principes, quorum plerique in acie cecidissent,
conferentibus, tradentibusque arma & dedentibus sese, responsum est: In de-
ditionem ita accipi eis, si Mandonium ceterosque belli concitatores tradidis-
sent vivos: sin minus, exercitus se in agrum Illergetum Ausetanorumque &
deinceps aliorum populorum ducturos. Eodem usi colore Carthaginenses
lib. xxx: Conveniens oratio tam humili adorationi fuit, non culpam purgan-
tium, sed transferentium initium culpæ in Annibalem, impotentiaque eius
fautores. veniam civitati petebant, civium temeritate bis iam antè eversa,
incolumi;*

*incolumi futura iterum hostium beneficio. Hancque personam pulcrè tuc-
tur Zeno intercessor Magnetum Livii lib. xxxv : Ab Quintio legatisque
aliis flens petiit, ne unius amentiam, civitati assignarent. suo quemque pericu-
lo furere. Magnetæ non libertatem modò, sed omnia quæ hominibus sancta
caraque sint, T. Quintio & populo Romano debere. nihil quemquam à diis im-
mortalibus precari posse, quod non Magnetes ab illis haberent : & in corpora
sua citius per furorem sevituros, quàm ut Romanam amicitiam violarent. Nec
impingunt in fabulæ decorum, Hispaniæ oppida; de quibus sic idem
lib. XLIII: Civitatesque complures eo nuncio audito, in deditiõem venerunt.
quibus purgantibus sese, culpamque in duorum amentiam confcrentibus, qui
se ultro ad pœnam ipsi obtulissent, cùm veniam dedisset Prætor, &c. Congru-
enter huic etiam mimo cives Artaciniæ, Curtii libro 11: Ille omnibus præ-
paratis, regis expectabat adventum, capta urbis titulo (sicut par erat) cedens.
Igitur Alexander turres admoveri iubet. ipsoque aspectu territi Barbari, è
muris supinas manus tendentes, orare cœperunt, ut iram in Satibarzanem de-
fectionis autorem reservaret, supplicibus semet dedentibus parceret. Rex datâ
veniâ, non obsidionem modò solvis, sed omnia sua incolis reddidis. Interim
si & cuncta æquâ lance examinemus, res ita quoque se habet. plerum-
que culpa hæc omnis, non tam populi, quàm aliquot turbonum. Ex-
ploratè Quintius Livii lib. xxxiv: At enim cum Philippo Argivi sense-
runt. Remittimus hoc tibi, ne nostram vicem irascaris. satis compertum habe-
mus, duorum, aut summum trium in eâ re, non civitatis culpam esse: tam
herclè, quàm in te tuoque presidio accersendo accipiendoque in arcem, nihil sit
publico consilio actum. Thessalos & Phocenses & Locrenses consensu omnium
scimus partium Philippi fuisse. Eiusdemq; censuræ æmulus C. Decimius,
Livii lib. XLV: Culpam non penes populum, sed penes paucos concitatores vul-
gi esse dixit. eos venalem linguam habentes decreta plena regia assentationis fe-
cisse, & eas legationes misisse, quarum Rhodios semper non minus puderet,
quàm pœniteret: quæ omnia, si potestas populo foret, in capita noxiorum ver-
sura. Præclarus itaque Iulianus circa Aquileienses, apud Ammianum
lib. XXI: Portis reclusis omnes effusi suscipere lati pacificum ducem, seq; pur-
gantes; Nigrinum totius furoris autorem paucosque alios obtulerunt, eorum
supplicio crimen læsæ maiestatis & urbis æumnas expiari poscentes. Paucis de-
nique post diebus exploratus spectato negotio, Mamertino tum iudicante præ-
fecto prætório, Nigrinus ut acerrimus belli instinctor exustus est vivus. Ro-
mulus verò post eum & Sabostius curiales, convicti sine respectu periculi studia
sevisse discordiarum, pœnali consumpti sunt ferro. Residui omnes abierunt in-
noxii, quos in certaminum rabiem necessitas egerat, non voluntas. Id enim
æquitate pensata statuerat placabilis Imperator & clemens. Peritèque Scipio*

Livii libro XXVIII: *Multitudo omnis, sicut natura maris per se immobilis est, ut venti & auræ cient, aut tranquilli, aut procellosi: & causa in vobis atque origo omnis furoris penes auctores est; vos contagione insanistis.* A quibus minimè separo illa eiusdem libri XXXVIII: *Atheniensis legatus Leon, Icesiae filius, eloquentiâ etiam dicitur movisse: qui vulgatâ similitudine, mari tranquillo, quod ventis concitaretur, equiparando multitudinem Aetolorum, usus, cum in fide Romanae societatis mansissent, insitâ gentis tranquillitate quiesse eos aiebat. posteaquam flare ab Asia Thoas & Dicaearchus, ab Europâ Menetas & Damocritus cepissent, tum illam tempestatem coortam, quæ ad Antiochum eos, sicuti in scopulum, intulisset.* Nam ecce Curtius lib. VII. de Maracandanis: *Spitamenes transfuga, præsidio Macedonum inde deiecto, muris urbis eius incluserat se, haud oppidanis consilium defectionis approbantibus. Sequi tamen videbantur, quia prohibere non poterant.* Et verosimile est tales fuisse Leontinos. quos ita compellat per epistolam Phalaris: Εἰ καταλῦσαι με τὸν πρὸς ὑμᾶς ὀρέγεσθαι πόλεμον μὴδὲν αἰδέσθοντες, ἐκδοτέ μοι Λυκῖνον, ἵνα τῷ ὀργῶ ἀπάσων εἰς τὸν ἀφείς, παύσωμαι τὴ πρὸς τῷ πόλιν θυμῷ. χρήσομαι δὲ ἢ δὲν αὐτῷ χαλεπώτερον, ἢ πάντας ὑμᾶς ὀπίσσωμαι βυλομένους: *Si me cupitis bellum quod aduersum vos gero dissoluere; nihil reueriti, dedite mihi Lycinum; ut omni in eum effusâ irâ ciuitati irasci desinam. Nihil enim atrocius illi sum facturus, quàm vos omnes velle scio.* Certè huius notæ introducit Athenienses Velleius lib. II: *Ceterum tum oppressi Mithridatis armis homines miserrimæ conditionis: cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis; & animos extra mœnia, corpora, necessitati seruientes, intra muros habebant.* Sed vt fortè plures deliquerint, an idco plectendi? Omnes omnes, si sequaris Iustiniani iam penè naufragi exemplum, de quo Zonaras tomo III: Τῶν δὲ συμπλέοντων ἐπαγγέλλασθαι τῷ Θεῷ συμβυλόντων αὐτῷ, εἰ πῶς ῥαθείη καὶ τῷ ἀρχῶ ἀπολήψειτο, μή τι κακὸν τοῖς κατ' αὐτὸν γυρομένοις ἐπενεγκεῖν. Ἐκεῖν & εἰ φείσομαι τῶν, ἔφη, πνὸς, αὐτίκα καταποντοδείλω ὥδι: *Monitus igitur ab ijs qui unâ navigabant, ut votum faceret Deo, se si euasisset incolumis & regnum recepisset, veniam omnibus suis aduersarijs daturum: respondit; Si cui illorum pepercero, statim hic submergar.* Non etiam si Deum, cuius es expressa imago, ô Rex. quin imò, nisi contrâ feceris; iniquè, periculosè, damnosè feceris. Iniquè. Nunquam enim ad còntumaciam pari consensu multitudo prorumpit, sed incitatur à paucis, qui vitiorum scelerumq; impunitatem sperant peccare cum pluribus, vt loquitur lib. III. cap. IV. Vegetius. Circûspectè Cneio Pompeio Sthenius apud Plutarchum in Apophthegm: Μαμερτίνης ὃ τ' ἐναντίας γυρομένους μελέδ & εἰός τε τῷ ἀποσφρατίζεν ἀπαντας. Σθενίης δὲ τ' ἀρημαγωγὸς φήσαντ', ὃ δὲ καὶ ποιεῖν αὐτὸν, ἀνθ' ἑνὸς αἰτίης πολλὰς ἀναιτίης κολλάζοντα. τὸν δὲ αὐτὸν εἶναι τὸς

τὰς μὲν φίλους πείσαντα, τὰς δὲ ἐχθρὰς βιασάμενον ἐλέσθαι τὰ Μάρκ. Γαυμάζας ὁ Πομπήϊος ἔφη συγγνώμῃ ἔχειν Μαρμερίνοισι, ὑπὸ τοῖς τε πρῶτοις ἀνδρῶς, ὅς τιν' πατρίδα τῆς ἐαυτῶ ψυχῆς προτιμᾷ, καὶ τὴν τε πόλιν καὶ τὸ Σθένιον ἀπέλυσεν: Mamertinos, quod ab aduersarijs stetitissent, uniuersos neci dedere constituerat. Tum Sthenius, qui orator eā in ciuitate principatum tenuerat, iniuste agere Pompeium dixit, qui ob unum fontem multos innocentes uellet occidere. se solum in culpa esse qui amicis persuasisset, inimicosq; ui adegisset ad Marianam factionem defendendam. Miratus Pompeius hominem, Gratiam se delicti facere Mamertinis pronuntiauit, talem secutis virum, qui patriam suā uita haberet priorem: ignouitq; & ciuitati & Sthenio. Periculosè. quia nimirum tales, iuxta Iuuenalem Satyrā 11:

Defendit numerus, iunctiq; umbone phalanges.

Ecce enim, de plebe Ro. scribit Liuius lib. 11: Concitati homines, uelut ad praelium se expediunt: apparebatq; omne discrimen adesse, nihil cuiquam sanctum; non publici fore, non priuati iuris. Huic tanta tempestati cum se Consules obtulissent, facile experti sunt, parum tutam maiestatem sine viribus esse. Violatis licitoribus, fascibus fractis è foro in curiam compelluntur; incerti quatenus Volero exerceret uictoriam. De milite Rom. Tacitus lib. 1. Annal: Nauportum missi, ob itinera, & pontes, & alios usus, postquam turbatum in castris accipere; vexilla conuellunt, direptisq; proximis vicis, ipsosq; Nauporto quod municipij instar erat, retinentes centuriones inrisu & contumelijs, postremo uerberibus insectantur, precipuā in Ausidienum Rufum praefectum castrorum ira. quem direptum vehiculo, sarcinis grauant, aguntq; &c. Vnde: natum illud Senecae lib. 11. De Ira cap. x: In singulos seueritas imperatoris, dstringitur: at necessaria uenia est, ubi totus deseruit exercitus. Quid tollit iram sapientis? turba peccantium. Intelligit quā iniquum sit, & periculosum, irasci publico uizio. Gnarum istud Caligulae; ideoque ad vota descendit. Suetonius in uita eius cap. xxx: Infensus turbae fauenti aduersus studium suum exclamauit: Utinam populus Rom. unam ceruicem haberet! Inde & illud Lucani lib. v:

Quicquid multis peccatur inultum est.

Damnose. quia ipsum te debilitas: te inquam ipsum. Valdè sapienter tibi hoc dicit Manuel Imper. cap. XLIII: Ὅραν τέμνεις, παροιμία· τὸ ἀνέ- Φικτον δηλῶσαι. καὶ ὁ τὸ ἴδιον θέμεν· πρὸς τὴν κοινὴν συμφερόντων, πρὸς ἑαυτὸν ἐφέλ- κε· ταυτὶ δὲ ἐκείνα. ἐν γὰρ τῷ κοινῷ καλῷ καὶ τὸ ἐκάστω συνῆπάγει. καὶ ἕνα μὲν τοῖς πράττειν δὲ ὅσα ἐδέχεται, ἐπὶ ἰδίῳ τῷ ἑαυτοῦ ἄρχοντα. Δεῖ γὰρ διὰ τὴν κεφαλὴν τῶν μελῶν φροντίζειν καὶ κηδεσθαι, καὶ τῆς κεφαλῆς ὀπιμελεῖσθαι τὰ μέλη. ἐὰν δὲ τὸ ζῶ- ον σωίσωμεν. καὶ τὴν ὁλοκληρίαν ἑαυτῷ περιζώσωμεν. τό τε γὰρ τμηθὲν τῶν μελῶν, τῆς κοινότητος ἐκπᾶν, καὶ αὐτὸ γεγονός; αὐτῷ γε τέτω νεκρῷ. καὶ κεφαλὴ τῶν

μελῶν χωροθεῖσα, τῷ δ' ἂν ὄψιν πάθοι. ζῶν γὰρ ἔτε κεφαλῇ, ἔτε μέλεσι. χωρὶς :
*Mos vulgò receptus est, ut Hydram refecare dicatur, qui rem, quam nequit
 adsequi, molitur. Hanc imaginem in se transfert, qui privata commoda pub-
 lici anteponit. nam uniuscuiusque bonum, publico continetur. Scorsum cer-
 te nec homini privato, nec principi esse beato licet. Caput enim gerere curam
 membrorum oportet, ac vicissim membra capitis habere rationem; si saluum
 esse debet animal, integrumq; conservari. Nam membrum, quod refectum est
 posteaquam reliquorum à societate reuulsim, seorsum esse cepit; hoc ipso scilicet est
 mortuum. Idem capiti à membris dirempto contingere necesse est. quippe nec ca-
 put, nec membra, vivere seorsum possunt.* Diuinè & Arriani Epictetus
 libro III. cap. IV: Οἱ γεωργοὶ τὸν δία ἔλοιδορῶσιν, ὅταν ἐμποδίζωνται τῷ αὐτῷ;
 οἱ ναῦται δὲ λαιδορῶσι: τὸν καίσαρα παύον' λαιδορῶντες; τί οὖν; ἔγνωσκεν ὁ Ζεὺς;
 τῷ καίσαρι δὲ ἀπαγγέλλονται τὰ λεγόμενα; τί οὖν ποιεῖ; οἶδεν ὅτι ἂν πάντας, τὰς
 λαιδορῶντας καλᾷ, ἔχει πῶν ἄρξει: Nonne agricola Ioui maledicunt, cum
 ab illo impediuntur? Nautæ non conuiciantur? nunquid maledicere Casari de-
 sinunt? Ignorat hoc Iupiter? non renuntiat Casari, quid dicatur? Quid
 ergò facit? Scit si omnes conuiciatores supplicio afficeret, se quibus imperaret
 non habiturum. Hucque spectabat ille qui Syllam monebat, imponendum
 tandem aliquandò finem proscriptioni, si non aliâ de causâ: at ideo ta-
 men ut essent quibus posset imperare. Cui dicto allusit Seneca de Au-
 gusto loquens lib. I. de Clement cap. 10: Ignouit abavus tuus victis. nam
 si non ignouisset, quibus imperasset? Sallustium, & Cocceios & Duillios, & to-
 tam cohortem primam interioris admissionis, ex aduersariorum castris conscri-
 psit. Nam Domitios, Messallas, Asinios, Cicerones, & quicquid floris erat
 in ciuitate, clementia sua debebat. Ijs adfident ista Pauli Diaconi lib. V:
 Gensericus de rerum successu tumidus, dum etiam apud suos superbiret, vali-
 da aduersus eum conspiratio est facta. Quorum molitione detectâ, diuersis
 ab eo excruciati perire supplicijs. Horum siquidem funeribus non minus virium
 amisit, quàm si exuperatus belli certamine fuisset. Nec non hæc Choniata:
 Ἐπεὶ ἡ καὶ ὁ βασιλεὺς ἀνδρόνικος εἰσεληλύθει τὸ πόλις, καὶ ἐνηυλίστατο ἔνδοθεν, οὐδ'
 ὡς βασιλεὺς πρῶτος καὶ ζώων, ὑπερήκοις οὖσι πάλα, καὶ αὐτὸς ἐσόμενος, καὶ πρὸς
 πηρὸν ἀπέστησαν, τοῖς περυσιαῖοις ἐχρήσατο, οὐδ' ὡς ὁμοφυέσιν ἀνδράσιν ἡμέρως
 προσενέεχται. ἀλλ' ὡς ἀρχικὸς καὶ θῆρ ἀπίσιτος ἰκανῶς ἀσηκάσας περσασῶν καὶ
 ἀπημαίνους θρέμμασι, ἔμην αὐχένα κατέαξεν, ἀλλὰ δὲ ἐλάφυσεν ἔγκατε, καὶ ἄλ-
 λως ἔθετο χειρίως ἕτερον, τὰ δὲ λοιπὰ κρημνοῖς καὶ ὄρεσι καὶ βαράθροις διαπα-
 ρείτα παρέπεμψεν. ἔτω καὶ τότε βασιλεὺς ἀνδρόνικος, μὴ περηγισμείης ὁμολο-
 γίας τε καὶ πονδῆς μετὰ τῶν περσασῶν πληρώματι, ἢ ἐκασίας περβάσης πα-
 ραδοχῆς, ἀλλὰ πολέμῳ ἡλωκῆας τῆς πόλεως, πλείους ὅτι μάλιστα διέφθαρε καὶ ἡ-
 φάνισεν, εἰς πολυειδεῖς καὶ πολυτρόπας καλᾶς τὸ δὲ θυμοῦ καταμερίδας ἀλλόχου:

Urbem

*Urbem ingressus Andronicus, non ut clemens Imperator, & eorum qui & olim subditi fuerant, & rursus futuri erant, quamvis ad tempus defecissent, conseruator, Prusaenses tractauit; nec ut hominum, qui iisdem elementis consistant, rationem habuit: sed ut famelicus leo incustoditos greges adortus, alijs colla frangit, aliarum viscera denorat, alias aliter miserrimè conficit, reliquas in montes & praecipitia agit. ita tum Andronicus, quod Prusa non deditio-
ne, sed vi potius erat; plurimos pessimo exitio perdidit: multiplices cruciatus & varia tormenta commentus. Nempe huiusmodi carnificibus impingi debebat illud Lucani lib. I:*

Heu quantum potuit terræ pelagōs parari

Hoc, quem ciuiles hauserunt, sanguine, dextra!

Quantò longiùs ab talibus diuertit Themistocles! qui ut refert Aristi-
des in vita eius: καὶ λακεδαιμονίων ἐθελόντων ἑκαστόνδ' εἰς τὰς πόλεις ποιεῖν ὅσα μετὰ τῶν ἐναντίων ἐγένοντο, ἀντεῖπε καὶ διεκώλυσε. νομίζων ὁμοίαν τι συμβῆσθαι, τῷ τῷ ἑλλάδα ἑκαστόνδ' ἀντὶ τῆς αὐτῆς ἀποφαιδύσθαι. πλεον γὰρ ἢ τριάκοντα πόλεις ἔδει τῇ συμφορᾷ ταύτῃ περὶ εἶναι. ἔκωλυ ἡγεῖτο προσέειπεν ὁ τυχευόμενος τῷ ἑλλάδα λαμπρῶς οὕτω καὶ τῶν ἐχθρῶν κρείττω γεγονέναι, ποσῶτον ἐλάττωνα ἢ περὶ πον ἡγεῖσθαι: Cum Lacedaemonij ciuitates eas, quæ cum hostibus se coniunxerant de fœdere uellent tollere, contradixit ac prohibuit, quòd existimaret id perinde futurum, quasi à seipsâ Græcia de fœdere tolleretur. siquidem plura quàm tri-
gintâ oppida fuerant eam calamitatem subitura. Quocirca putabat indecorum fore, si Græcia, quæ tam splendida fuisset uisa fortuna, hostesq; deuicisset, tan-
tâ sui parte minor fieret. Cuius vestigijs hi inhæserunt de quibus Iustinus lib. V: Cum multi delendum Atheniensium nomen, urbemq; incendio consu-
mendam censerent, negarunt se Spartani, ex duobus Græciæ oculis, alterum eruturos. Factum cedro dignum. Sed & gemmâ meliore notanda senten-
tia, quâ Cimon Spartanis subueniendum arbitrabatur contra Messenios: Παῖρακαλῶν μήτε τῷ ἑλλάδα χωλῶ, μήτε τῷ πόλιν ἐπρόζυχα περὶ εἶναι γεγενη-
μένῳ: Adbortatus ne Græciam claudam reddi, neu Urbem sinerent destituta sociâ; Plutarch. in vitâ eius. Ebori quoque incidendi versus Lucani lib. III:

Sylla quoque immensis accessit cladibus ultor.

Ille quod exiguum restabat sanguinis Urbis

Hausit: dumq; nimis iam putrida membra recidit.

Excessit medicina modum, nimiumq; secuta est.

Quâ morbi duxere, manus: perire nocentes;

Sed cum iam soli possent superesse nocentes.

Quibus ipsis, emblematis loco, seruiat sententia Aristidis Leuctricâ primâ:
Ἔστι γὰρ ἔστι καὶ ἀμυνομένης ἀμέτρωσ ἀδικεῖν. καὶ ἂν τις οἷς τὰς τιμωρίας ἀναπληρῇ,
πρὸς παιδικήματα πύρις ὑπερβῇ, δὲ ἄλλοι ἀρχαὶ πάλιν: Possunt enim, possunt

etiam ij, qui se ulciscuntur, modum egredi: ac si quis in ultioꝛe peragenda usq; ad iniuriam procedat, secundus fit auctoꝛ. Et eius quidem criminis notatur Augustus Floro lib. i v. cap. v i: *Cæsar percussoribus patris contentus fuit. Hæc quoq; nisi multa fuisset, etiam iusta cædes haberetur.* Carpitur item poëtico Ouidij flagello Ægyptus lib. i. de Ponto Elegia i x:

Nec prius abscessit, meritâ quàm cæde nocentum

Se nimis ulciscens, extitit ipse nocens.

Longè aliter Titus. militibus qui contra mandatum eius malè pugnâ-
rant; omnibus ad vnum ignouit. Iosephus lib. ε. captiv. Iud. cap. ιβ.
Περικυθέντα ἢ τὰ τάγματι τῷ πῖπῳ πρὸς τῶν στρατιωτῶν ἰκέτθε, καὶ πλὴν ὀλίγων
προπέτειαυ χαρῶσασθαι τῇ πάντων ὁπειθείᾳ κατῴπιβόλῃ. ἀναλήψεσθαι γὰρ αὐτοὺς
τὸ παρὸν πλῆσµα, τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀρετῆς. πείθεῖ) καὶ σαρ ἅµα τῆς πε ἰκεσίαις,
καὶ τῷ συμφέρονι. ἢ μὲν γὰρ ἔκαστος ἐνὸς πτωχίου ὥστε χρεῖα. μέχρῃς ἔργα προκό-
πειν. πλὴν ἢ ὅτι πλῆθος, μέχρῃς λόγῳ. τοῖς μὲν οὖν στρατιώταις δηλαδὴ πρὸς πολλὰ νε-
θετήσας αὐτοῖς εἶναι φρονιμωτέρους: *Circumfusa verò legiones Titum pro commi-
litionibus obsecrabant: paucorumq; temeritatem condonari cunctorum obedi-
entiae præcabantur, emendaturos enim peccatum præsens, futura compensatione
virtutis. Placatus est Cæsar, utilitate simul ac precibus. namq; unius homi-
nis animadversionem usq; ad factum promouendam putabat, multitudinis ve-
rò ad veniam. Militibus quidem reconciliatus est; multum monens ut post
hæc prudentius agerent. Imò eis qui contra omne ius divinum atq; hu-
manum captivis viscera aperuerant, auri eruendi causâ, pepercit inui-
tus, ob multitudinem.* Fgesippus lib. v. cap. x x i v: *Impedivit hoc vindi-
ctæ severitatem, quia innumeri reperti tanto furore obnoxij: ideoq; Titus, qui
vallare circumfuso exercitu Syros & Arabes proposuerat, contemplatione mul-
titudinis revocavit sententiam: ut superioris delicti gratiam faceret, & ne po-
steà committeretur: penam denuñtiaret, verborumq; austeritate graviore suos
argueret, quòd auro succincti & argento, pretiosisq; telis nitentes, nec arma
sua erubescerent, ut tanto se dedecore dehon. starent. At verò Syros & Ara-
bes increpare, quod immemores Romani nominis, dictu quoque horrida exco-
gitassent: venisse eos ad belli societatem, non ad exercitium flagitiorum. Proin
non sine horrore verborū de Caligula inquit Tranquillus capite XLVIII:
Priusquam provincia decederet consilium inijt nefandæ atrocitatis, legiones,
quæ post excessum Augusti seditionem olim mouerant, contrucidandi: quòd
& patrem suum Germanicum ducem, & se infantem tunc obsedissent: Vixq;
à tam præcipiti cogitatione reuocatus, inhiberi nullo potuit modo, quin deci-
mare velle perseveraret. Vocatas itaque ad concionem inermes, atque etiam
gladijs depositis, equitatu armato circumfedit. Sed cum videret, su-
spectâ re plerosq; dilabi ad resumenda si qua vis fieret, arma, profugit con-
cione.*

cione. Eiusdem furoris, describitur Mauritius Zonaræ Tomo III: Κομηνιολον ἢ σείλας ὁ βασιλεὺς κατὰ τὴν χαράν αὐτῶν μετὰ πολυπληθὺς στρατίας, λέγεται ἐντείλασθαι αὐτῶν, περδεῖν αὐτοὺς ἐν σπασματικῶν, ἀλγίνας σῆσεις καὶ ἀπαξίας, πύτοις μνησικακῶν. καὶ συμβαλὼν τοῖς βαρβάροις ἀσωπάκτως ὁ κομηνιολος, αὐτὸς μὲν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, εἰς Φυγλὴν ἐτράπη, πρὸς τοῦτο περὶ τῆς σκιδασάμενης. τῶν ἢ λοιπῶν οἱ μὲν ἔπεσον, οἱ ἢ ἐζωχρήθησαν. εἶναι ἢ τὰς ζωχρήντας Φασὶ, περὶ δὲ δώδεκα χιλιάδας: *Imperator, missō Commentiolo cum numero-* *ro sismo exercitu mandasse fertur, ut legiones, quibus ob seditiones quasdam* *& tumultus infensus erat, proderet hostibus. Itaque temerè cum Barbaris con-* *gressus Commentiolus, ipse cum suis fugam, cui se ante pararat, cepisset: ceteris* *partim caesis, partim captis, ad numerum duodecim millium. Nec sanior* *Mauritii successor, de quo idē auctor: Ἐπὶ πᾶσι ἢ ὁ ἀλάστωρ Φωκᾶς ἐν ἵππων* *ἀμίλλῃ τῶν δῆμων πρὸς αὐτὸν ἡ ἀποσκωψάντων ἐκμανεῖς, πολλοὺς μὲν ἀνείλε.* *πολλὰς ἢ ἡκρωτηρίασεν, ἐνίοις μέντοι καὶ κατεπίντωσε, πλείους ἢ καὶ τῶ ἐπύρχῳ* *παρέδωκεν, ἵνα καλέσῃ αὐτοὺς: οἱ ἐν τῷ πραιτωρίῳ καθείρχθησαν. οἱ ἢ ὄχλοι ὁμοῦ* *χρόμενοι, ἐνέπεσαν τὸ πραιτώριον, καὶ οἱ καθεργαμένοι διέφυγον: Super hac o-* *mnia pestis humani generis Phocas, cū nescio quid populi in eum cavillati es-* *sent, furore percitus multos occidit, multos truncavit, nonnullos in mari de-* *mersit, sed plurimos præfecto ad supplicium in pratorio custodiendos tradidit,* *quo à multitudine incenso, illi diffugerunt. Peior his adhuc Theodosius:* *Ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινου πόλεως ἦν ὁ Ῥώμῃ ὁ βασιλεὺς τῇ ὁδοιπορίᾳ ποιεῖμεν, ἐν* *Θεσσαλονίκῃ κατὰ πάροδον γέγονε. τῶν ἢ στρατιωτῶν αὐτῶν παραζάντων τῇ πόλιν,* *ἀλλὰ μετὰ τῇ, ἐστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς. καὶ τὸ μὲν βασιλεῖα ὑβρίσαν, πινὰς ἢ τῶν* *ἀρχόντων αὐτῶν ἐλιθοβόλησαν. ὁ βασιλεὺς ἢ πᾶσι μαθὼν, καὶ τῇ Ῥώμῃ τὸ θυμοῦ* *μὴ ἐνεγκῶν, τῷ ἐπύρχῳ τὴν πόλιν ἐκείνης τῇ ψήφῳ τὴν ἡμετέραν ἐπέτρεψε. ὅς τὴν* *ποταύτῃ ἐξέστειν εἰληφῶς, οἷα δὲ αὐτονομῶν τύραννον, ἄδικα. ξίφη καὶ πάντων* *ἐγύμνασε, καὶ τοὺς ἀθώους μετὰ τὴν ὑποδουλώων κατέκτεινε χιλιάδας ἐπὶ αὐτῷ. ὡς δὲ πινες,* *πεντεκαίδεκα: Nam cū Imperator Constantinopoli Romam proficiscens, eo iti-* *nere Thessalonicam divertisset, militesque urbem quibusdam reb. conturbas-* *sent, Thessalonicenses seditione factā Imperatorem iniuriis affecērunt, & quos-* *dam eius præfectos lapidibus obruerunt. Imperator re inauditā, iræ impetum* *non sustinens, præfecto urbis eius facinus id vincendum commisit. Is tantum* *potentie adeptus, ut erat legibus solutus tyrannus, iniustos gladios contra ci-* *ves strinxit, insontesque una cum fontibus trucidavit, millia hominum vii,* *vel (ut alij tradunt) xv. ita refert Cedrenus. Cui quem componamus* *nisi Syllam? Senecæ verba sunt lib. i. de Clement. cap. xi: Et L. Syllam* *appellari tyrannum quid prohibet? cui occidendi finem fecit inopia hostium.* *Descenderit licet è dictaturā suā & se toga reddiderit: quis tamen unquam ty-* *rannus tam avidè humanum sanguinem bibit, quam ille, qui septem millia* *civium*

civium Romanorum contrucidari iussit? Et cum in vicino ad adem Bellona sedens exaudisset conclamationem tot millium sub gladio gementium, exterrito Senatu: Hoc agamus, inquit, P. C. Seditiosi pauculi meo iussu occidantur. non est mentitus: pauci Sullæ videbantur. Deque eodem monstro Lucanus lib. 11. versu 199:

*Tot simul infesto iuvenes occumbere leto
Sæpe fames, pelagique furor, subitaque ruina,
Aut cali, terræque lues, aut bellica clades:
Nunquam pœna fuit.*

quæ ultima verba, editionis novissimæ auctor, non magis intellexit, quàm si Punica essent. at nunc & pueris patent, præsertim si comparètur cum his quibus librum 1 de Clementia claudit Seneca: *Hæc divina potentia est, gregatim ac publicè servare: multos autem occidere, & indiscretos, incendiij ac ruina potentia est.* Ad hæc respexit Germanicus lib. 1. Taciti: *Mox ingressus castra Germanicus, non medicinam illud plurimis cum lacrymis, sed cladem adpellans. O voces auro scribendæ, non succo isto viliori! Sed & columnâ dignum Senatus decretum in milites Romanos qui de Capuâ clam occupandâ consultaverant, posteaque secesserant: de quibus sic meminit Livius libro v 11: Dictator equo citato ad urbem re-
vectus, auctoribus Patribus tulit ad populum in loco Petiliano, ne cui militum fraudi secessio esset. oravit etiam bonâ venia Quirites, ne quis eam rem ioco seriove cuiquam exprobraret. Lex quoque sacrata militaris lata est, ne cuius militis scripti nomen, nisi ipso volente deleteretur. Quæ ipsa non inutiliter examinabimus ad hæc Taciti lib. 1 v. Hist: Donec Cerialis mulceret animos, fato acta dictitans, quæ militum ducumve discordiâ, vel fraude hostium evenissent. Primum illum stipendiorum & sacramenti diem haberent: Priorum facinorum neque imperatorem, neque se meminisse. Tunc recepti in eadem castra, & edictum per manipulos, ne quis in certamine iurgiõve seditionem aut cladem commilitoni obiectaret. Memorabile etiam Tullij factum, qui Albanos reos ita ipsemet excusat: Nec ea culpa, quam arguo, omnium Albanorum est. ducem secuti sunt; ut & vos, si quò ego inde agmen declinare voluissem, fecissetis. Metius ille est ductor itineris huius, Metius idem huius machinator belli, Metius fœderis Romani Albaniq; ruptor. audeat deinde talia alius, nisi in hunc insigne iam iam documentum mortalibus dederò: Livius lib. 1. Eiusdem prudentiæ specimen recensetur Appiano finelibri de Punico bello: Ἀννίβου δὲ ἀποπλάσαντος, ἡ Ἑλλάς τοῖς μὲν ἄλλοις ἔθνεσι τῇ Ἰταλίας ὅσοι μετέθεντο πρὸς ἐκείνον, σωέγγω τῷ γερονέτων, καὶ ἀμνηστῶν ἐψηφίσαντο: Annibale digresso, Senatus Italicis omnibus populis, qui ad Pœnum defece-
rant, veniam dedit, resque omnes antea factas oblivione sempiternâ delendas censuit*

consuit. Ergo in peccato communi, dū modò ei aliquid adfuerit prae-
 textus iusti vel quasi, nec tam deliberatò cuncta facta sunt, quàm im-
 petu aut alio quò animi morbo; venia detur omnibus: sin minus; pe-
 nē omnibus. Ita dico, *penē.* Haud ideo quod, iuxta Senecam lib. i: de
 Clementia cap. 11: *tam omnibus ignoscere crudelitas est quàm nulli: sed,*
 ut unius alteriusque sanguine reliquorum fanciatur securitas; qui abs-
 que eo, semper penduli, se dilatos potius putabunt quàm dimissos.
 quod arcanum alibi excussimus. Erunt autem piaculares isti, aut scelere
 aut dignitate priores. Vegetius lib. 111. cap. 1v: *Quòd si fieri medicinam*
necessitas extrema persuaserit, rectius est, more maiorum, in autores crimi-
nium vindicari: ut ad omnes metus, ad paucos pœna perveniat. Livius libro
 XXVIII: *Certabaturque sententiis, utrum in auctores tantum seditionis (e-*
rant autem hi numero haud plus quàm quinque & triginta) animis dverteretur,
an plurium supplicio vindicanda tam fœdi exempli defectio magis quàm sedi-
tio esset. Vicit sententia lenior, ut unde orta culpa esset, ibi pœna consisteret.
ad multitudinem, castigationem satis esse. Idem lib. xcv: *Cum magno assen-*
su auditus est, non magis eo quòd multitudinis noxam elevabat, quàm quòd
culpam in auctores verterat. Itaque cum principes eorum Romanis responde-
 rent, nequaquam tamen tam grata oratio eorum fuit, qui qua Popilius obie-
 cerat diluere utcumque conati sunt, quàm eorum qui Décimo in auctoribus
 ad piaculum noxæ obviandis assensi sunt. Curtius lib. x. de Alexandro: *De-*
siliuit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen se im-
misit, notatos quoque qui ferocissimè oblocuti erant, singulos manu corripuit:
nec ausos repugnare XII. asservandos custodibus corporis tradidit. Tacitus
 lib. xii. Annal: *Et Brigantes quidem, paucis qui arma captabant interfe-*
ctis, in reliquos datâ veniâ, resedère. Regulus apud Livium lib. xxv: *A*
Q. Fulvio securi percussos magis quorum dignitas inter alios, quàm quorum
culpa eminebat. Iustinus de Maleo lib. xviii: *Punitis auctoribus miserorum*
civium, iniuriosi exilij omnibus se veniam dare dicit. atque ita decem Senato-
ribus interfectis, urbem legibus suis reddidit. De Antiocho Tacitus libro
 xii. Annal: *Trosobore paucisque primoribus interfectis, ceteros clementia*
composuit. Et sic tamen ô rex lentus esto, imo lentissimus, adm. sâ nō
 auribus magis quàm animis voce Imperatoris Manuelis cap. LXXXV:
 Εὐκείναι γὰρ δεκταὶ τὸ βασιλεύειν, τῷ τυραννείῳ. δίσταθον ἢ ἀλλήλων ὅσον ἔδῃ ἐπιτείν
 ὄχερες, τῷ μὲν γὰρ τυραννείῳ τὸ δυνάμεσθαι, τὸ τὸν ὑπὸ ἐκείνῳ χαλωτοῦ ἐπὶ καὶ ἰ-
 σχυρὸν πρὸς τὸν λαόν, οἱ εὐποροῦσι πῶς αὐτὸν καθύπερθε, ὁ δὲ ἀληθῶς βασιλεύς,
 τοῖς ὑποταγμένοις οἱ πλεῖστοι, πατέρος, ποιμένος, ἰατροῦ, διδασκάλου, καὶ εἰ π
 ῶς ἡμᾶς δυνάμεσθαι ζῶσιν, τὸ πᾶν ζῶσιν τυγχάνει, νομίζων ἢ ἐν τῷ καινῷ ζῶσθαι
 τὸ καινὸν συμφέρον, καὶ ἡμεῖς ἀγαθῶν, καὶ μιμνήμενος αὐτὸν μᾶλλον τῷ ἀγαθῷ.

νῆν, ἢ τῷ ἄρχεν; χαίρει βελτιῶν τῷ ἀρχῶ τῶν βελτιοτέρων ἀμενν: *Quædam inter regium dominatum, & tyrannidem, esse similitudo videtur: sed tantum à se invicem discrepant, quantum ne dicendo quidem explicari facile potest. Tyrannus in eo potentiam suam sitam putat, si suos ipse subditos debilitet: ac si res publica robur aliquod adquirat, eversionem protinus ipse suam somniat. Verus autem rex, erga subiectos sibi populos, patris, pastoris, medici, dætoris, & si qua saluti consulere persona potest, eius locum obtinet. quumque commodum suum contineri publico putet, & Christi minister sit & magis illum imitetur inserviando, quàm imperando: plus voluptatis capit regnum melius efficiendo, quàm illi, ad quos eius rei fructus pervenit. Gemmeam sententiam! cuiusq; virtutes cum fructu summo experiatur rex, sive ei res fuerit cum suis, sive cum hostibus. Nam sanè non tam est Medæ dictum, quam Pictatis, apud Senecam vers. 222:*

— hoc reges habent.

Magnificum & ingens, nulla quod rapiat dies,

Prodesse miseris, supplices fido Late.

Protegere.—

Nec alterius pectoris verbum Heracliti, de quo lib. x x i. Ammianus: *Eminere inter precipuas laudes, quum potestas in gradu, velut sub iugum missa nocendi, saviendique cupiditate & irascendi, in arce victoris animi trophaum crexit gloriosum.* Et huic sanè rei omnes attendere quibus spiritus magni. De Alexandro narrat Curtius lib. i x: *Alexander quamquam belli autoribus iure poterat irasci, tamen omnibus venia data & obsequiis acceptis, ad proximam deinde urbem castra movit: Maioris adhuc animi S. ipio. Livius lib. x x v i i i: Scipio multis in vectus in presentem Mandonium, absentemque Indibilem verbis, illos quidem merito perituros fuisse ipsorum maleficio, ait: victuros suo atque populi Romani beneficio. ceterum se neque arma, neque adempturum (quippe ea pignora, timentium rebellionem esse, se libera arma relinquere, solutosque metu animos) neque se in obsides innoxios, sed in ipsos si defecerint, servitutum: nec ab inermi, sed ab armato hoste pœnas expectitutum. utramque fortunam expertis permittere sese, utrum propitios, an iratos habere Romanos mallent. O fortem! & quæ aliter faciant reges? Vcriverbium utique est Themistii, Oratione x ad Valentinianum: ὅτι μᾶλλον θεῷ ὡς ἀπλήσοι τῶν ἀειζωνῶν οἱ ζωῶντες, Eos potius Deo esse quàm simillimos, qui morti destinatos in vitam servant, quàm qui neci tradunt. Præclaraque Senecæ oratio lib. i. cap. ult. de Clement: *Quod istud, Dii boni, malum est, occidere, servare, delictari sonocatenarum, & civium capita decidere, quocumque ventum est, multum sanguinis fundere, aspectu suo terrere ac fugare? Quæ alia vita esset, si leones utique regnarent? Si serpentibus in nos, ac noxissimo**

simo cuique animali daretur potestas? Illa rationis expertia, & à nobis imminuta-
 tus crimine damnata, abstinent suis: & iuta est etiam inter feras similitudo. A-
 pud homines tantum nec à necessariis quidem rabies temperat sibi, sed externa
 suaque in aequo habet, quo possit exercitior à singulorum cadibus, deinde in exitia
 gentium serpere: & iniicere iectis ignem; aratrum vetustis urbibus inducere, po-
 tentiam putat: & unum occidi, aut alterum, parum imperatorium credit: nisi co-
 dem tempore græx miserorum subiectus stetit, crudelitatem suam in ordinem coa-
 ctam putat. Felicitas illa, multis salutem dare, & ad vitam ab ipsa morte revocare,
 & mereri clementiâ civicam. Nullum ornamentum principis fastigio dignius
 pulchriusque est, quam illa Corona O B. C I V E S. S E R V A T O S. Non hostilia ar-
 ma detracta victis, non curius barbarorum sanguine cruenti, non pars à bello spo-
 lia. Cui quem iungam nisi Plutarchum? sic loquentem πρὸς ἀοργήσ:
 καὶ τὸ θεῶν τὸ βασιλέα μελίχιον, Ἀθηναῖοι ἢ μεγίστην, οἶμα, καλοῦσι· τὸ δὲ
 κολαστὴν, ἐρμηνεύδης καὶ δαιμονικὸν, & θεῖον ἢ, ἐδὲ ὀλύμπιον. ὥς περ οὖν Ἰππὶς Φι-
 λίπῳ πρὸς εἶπε κατασκάψαντες Ὀλυμπον, Ἀλλ' ὅσα ἂν οἰκίσαι γε πόλιν· ἐκείνῳ
 δῶμα το τηλικαύτῳ, οὕτως ἐστὶν εἶπεν πρὸς τὸ θυμὸν, Ἀνατρεῖψαι μὲν δῶμασιν, καὶ
 διαφθεῖραι καὶ καταβαλεῖν· ἀναστῆσαι ἢ καὶ ῥῶσαι, καὶ φείσεσθαι καὶ καρτερῆ-
 σαι, περὶ οὗτοι ἐπὶ καὶ συγγνώμης καὶ μετριοπαθείας, καὶ Καμίλλῳ καὶ Μετέλλῳ καὶ
 Ἀρρετίδῃ, καὶ Σωκράτους· τὸ δὲ ἐμφυῖαι καὶ διακτεῖν, μυρμηκῶδες καὶ μυῶδες: Et-
 iam deorum regem Melichium, quasi mitem & blandum, Athenienses Mama-
 eten. puio, vocant. At supplicia exigendi vis non divina, non caelestis est sed Furiis
 & genis convenit. Quo igitur modo de Philippo, cum is Olynthum excidisset,
 quidam dixit, At certe tantam is urbem condere non posset: ita etiam iræ dicere li-
 ceat, Evertere potes, perdere, devicere: at erigere, servare, parcere, tolerare; man-
 suetudinis est, indulgentiæ moderationis, & Camilli opus, Metelli, Aristide, So-
 cratis: inherere autem & mordere, formicarum est & musarum. Et verò si
 fructum spectes rei tam parvæ, invenies minime parvum: Vno victo, o-
 mnes vincis. Curtius lib. vi: Hic ei Craterus & Erigius occurrunt, præfectum
 Taurorum gentis Phiadem adduxerant. Hic quoque in fidem receptus, multis
 exemplo fuit experiendi clementiam regis. Idem lib. ix: Obsides ducebantur
 ante agmen: quos cum à muris agnovissent, utpote gentis eiusdem, in colloquium
 convocaverunt. Illic clementiam regis, simulque vim commemorando, ad deditio-
 nem eos compulere. ceterasque urbes simili modo deditas in fidem accepit. Hirtius
 lib. viii. de bello Gallico: Bituriges cum sibi viderent clementiâ Caesaris re-
 ditum patere in eius amicitiam, finitimasque civitates sine ullâ pœnâ dedisse ob-
 sides, atque in fidem receptas esse, idem fecerunt. Livius lib. xxxv: Romano-
 rum maximè respectus civitates movit, & virtutem nuper in bello, & in vi-
 ctoriâ iustitiam benignitatemque expertas. Lib. xxxvi: quos placida oratio-
 ne territos cum permulsisset, ad spem vulgatæ clementiæ aliquot populi Acarna-

*nia defecerunt. Lib. XXXVII: Celeriter auctoribus Atheniensibus frequens ab
 Hypatâ legatio Aetolorum venit: & spem pacis eis sermo etiam Africani, quem
 priorcm adierunt, auxit, commemorantis, multos gentes populosque in Hispa-
 niâ prius, deinde in Africa in fidem suam venisse: in omnibus se maiora cle-
 mentia benignitatisq, quam virtutis bellica monumenta reliquisse. Lib. XLIII:
 Ad perpauca vi opus fuit; cetera voluntate dedit, & in his recepti mille &
 quingenti dispositi per praesidia milites Romani. Magno usui Carvilius Spoletius
 erat in colloquiis, dicendo nihil in ipsos sevitum. Lib. XLIV: tradiderunt
 se; deinceps & urbes regionis eius idem faciebant, adiuvante inclinationem
 animorum clementia in omnes & iustitia praetoris Romani. Sed quid Ro-
 manam arborem tantum concutio? omnium scriptorum horti ab-
 undant huiusmodi fructu. Colligimus ex Thucydidis libro quarto:
 Ἔστι τ' ἡρόω ὕπερον μετὰ τὰ ἐκ σικελίας πόλεμον, ἡ τότε Βρασίδας ἀρετὴ καὶ ζῶε-
 σις, τ' μὲν, πείρα αἰσθημένων, τ' δὲ, ἀκοῇ νεμισάντων, μέλιτι Ὀπίθυμίαν ἐκπέει-
 πὶς ἀθλωαίων ζῦμι: ἀχοις ἐς τοὺς λακεδαιμονίους: πρῶτον γὰρ ἐξελθὼν, καὶ δόξας
 εἶναι καὶ πρῶτα ἀγαθὸς ἐλπίδα ἐγκατέλιπε βέβαιον ὡς καὶ οἱ ἄλλοι τεκῶντο εἶσι: Αἰ-
 que multo post in bello, quod res in Sicilia gestas est, insiquitum, illa Brasidae
 virtus; & prudentia, qua tunc est usus, quod alij quidem, re ipsa experti fuis-
 sent, alij verò famâ iudicarent; Atheniensium sociis, amicitia Lacedaemo-
 niorum maximè cupidos effecit. Nam cum primus illinc prodysset; ac omnibus
 in rebus vir bonus visus fuisset; firmam opinionem reliquit eum esse similes &
 alios. Suppeditat item Diod. Siculus lib. XII: Ὁ δὲ Κίμων καταπλάσας ἐς
 τὴν κύπερον, καὶ θαλασσοκρατῶν κίπρον μὲν καὶ μάλον ἐξεπαλιόρηκε, καὶ τοῖς κρατη-
 θεῖσι φιλαυθρώπως προσωλέχθη: Cimon igitur Cypro applicans, iam nautica rei:
 ut videbatur, dominus, Ceteum, Malumq, oppida vi expugnat: tū singulari aduer-
 sus victos humanitate usus, aliorū animos populorū clementia pellicere & ad defe-
 ctionem sollicitare pergit. Occurritq; in Xenophontis Agesilao; ubi de eo post
 multa benigna subiicit ista: καὶ τ' καὶ κράτ' ἀναλώτων τεχνέων τῇ φιλαυθρο-
 πίᾳ ὑπὸ χεῖρα ἐποιεῖτο: Etiam oppida quadam nulla vi expugnabilia, suam in-
 potestatem clementia redigebat. Et tantum quidem apparuit emolumentum:
 in hac moderatione, ut eius larvâ sese etiam loricarint, qui non tales.
 Ut Annibal Polybij. lib. III: Γενόμενος δὲ κύριος τ' φρεσὶς καὶ τ' σὺ σίτῃ
 ὡς ἡ σοφίας: τοῦτω μὲν πρὸς τὸ πικρὸν ἐχρήσατο, τοὺς δὲ ὡς ἀληφθέντας ἀνδρας ἀ-
 ἐλπίδας μετὰ ἑαυτῷ προσήγε, δειγμα βεβλόμενος ἐκφέρειν τὸ σφετέρως περαιρέ-
 σθως, πρὸς τὸ μὴ δεδιότας ἀπελπίζειν τὴν παρ' αὐτῷ ζωτηρίαν, τοὺς δὲ τ' καὶ
 ῥῶν καταλαμβάναντες: Vbi militibus, qui praesidio praestant, firmenitq, o-
 panti relictur. hoc quidem in praesentem necessitatem vititur, illos verò seorsum
 incolae nos duci: ut famâ clementie vulgatâ, ceteri se in post-rum liberius
 Carthaginiensiorum dearent. Ut Malanissa Liuij lib. XXIX. Recuperato regno
 paterno*

paterno Masanissa, quia sibi cum Syphace haud paulò maiorem restare dimi-
cationem cernebat, optimum ratus cum fratre patruale gratiam reconciliare,
missis qui & puero spem facerent: si in fidem Masanisse sese permisisset, futu-
rum in eodem honore quo apud Galam Desalces quondam fuisset: & qui Me-
zetulo prater impunitatem sua omnia cum fide restitui sponderent: ambos prae-
optantes exilio modicam domi fortunam, omnia, ne id fieret; Carthaginien-
sibus de industria agentibus, ad sese perduxit. Ut Legatus ille, cuius men-
tio eiusdem Cuij libro XLIII: Eadem astate, quâ in Thessalia equestri
pugna vivere Romani, legatus in Illyricum à consule missus, opulentia dua
oppida: vi atque armis coegit in deditiōem; omniaque ijs sua concessit,
ut opinione clementia eos qui Carnuntum munitam urbem incolebant, allice-
rit; &c. Hæc cum se ita habeant; n. ud absurdè finiemus caput flo-
ridis istis Themistij oratione ad Valentinianum Imperat: καὶ τὸ βασιλέ-
ων ἔργον, οἷς πῦρ καὶ πῦρ ἐπαληθεύεται; ὅταν τὸ βαρβαρικὸν καταλάβωσι τοὺς
βαρβάρους, καὶ μὴ περὶ τοῦτον ἐκκόπῃεν παντελῶς τὸ συμπλήρωμα τὸ φύσεως τὸ ἀν-
θρώπου, ἀλλ' ὅπως αὐτοὺς τῶν αὐτῶν ἀνδράδων, ὡς ἔστιν ἡδὴ καὶ περὶ τοῦτον, ὡς τὸ δὲ
χρὴς μὲν αὐτῶν γεγενημένους. ἔχει γὰρ ἔτι οὕτως· ὅστις μὲν ἀλλοτρίων ἐπέξειπιν ἀπαυθαλασσο-
μένοις πῶς βαρβάρους; ἔτι ὁ ῥωμαίων μόνον ἑαυτὸν βασιλέα ποιεῖ· ὅστις ἢ κρατεῖ
μὲν, φείδεται ἢ, οἶδεν ἑαυτὸν βασιλέα πάντων ἀνθρώπων, καὶ μᾶλλον ἐκείνων οὓς διε-
τήρησε καὶ διέσωσεν, ἐξόν ἀνελῖν παντελῶς. ὡς ἔγωγε εἶδε τὸ καμψὸν Ἀγαμέμνενα
Φαίλῳ ἀνελῖν βασιλικῶς, ὅπως αὐτῶν τῶν ἀδελφῶν μαλακτομένῳ περὶ τὸ ἐκείνῳ,
καὶ πικρὸν οὕτως δὲ καὶ ἀλλόκατον πρὸς τὸν ἀνελῖν· μηδένα τὸ τρώων ἀφύ-
γειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς οὐκ ἐπὶ τῶν περὶ τοῦτον ἀπολέσθαι περὶ τὸν ἀνελῖν. ἀλλ' ὡς εἰκέν; ὅτι
τῶν ἀνελῖν ἀλλοτρίους, ἀλλὰ ἀλλοτρίων μόνων βασιλέας καὶ μοκλισάων, ἀνθρώπων
ἢ οὐ. καί τοιγε Ὅμηρος· ὅταν αὐτοὺς ὀνομάζῃ τὸ Δία πατέρα, οὐ τὸ ἐλλείων μὲν λέγει
πατέρας, τοὺς βαρβάρους ἢ ἐξαίρειται· ἀλλ' ἀπὸ τῶν Φησι; πατέρας θεῶν καὶ ἀνθρώ-
πων· ὅστις οὐ καὶ τὸ ὅτι γῆς βασιλέων οὐ ῥωμαίοις μόνον, ὡς πατὴρ, πρὸς ἐνὶ ἐκείνῳ,
ἀλλ' ἡδὴ καὶ σκύθαις, οὕτως ἐστὶν ὁ τὸ Διὸς (Ζηλωτῆς, καὶ οὐτὸς ὁ Φιλάνθρωπος) ἀτε-
χνῶς: Et imperatorum (qui quidem sibi hoc nomen iure competere vellent) of-
ficium istud est; cum deiectos in suam potestatem redegerunt barbaros; non eos
radicitus exscindere, quòd velut humani generis aliquam expleant lacunam, sed
refectâ tantum illorum proterviâ & audaciâ, servare in vitâ; & tueri, ut qui
pars Imperij iam sint facti. Ita enim res se habet: quisquis inexorabiliter ad ne-
cem usque persequitur bello à suâ perniciaciâ non nihil cessantes barbaros, hic se Ro-
manorum Principem solum facit: qui verò barbaris illis superior evadit, parcere
autem loco novit, ut se principem omnium totius humani generis nationum consti-
tuit: potissimum verò eorum, quos ita incolumes conservavit: cum iure belli necis
potestatem in eos haberet. Adcò spleñdidum illum iactatorem, Agamemnonem,
regis sentire aut loqui nego; cum fratrem idcirco reprehendat; quod supplex Αἰνείας

sto se mitem & clementem ostendit; cum q; siqui ad id acerbum & ab omni humanitate alienum atq; absurdum votum faci, ut quisquam Trojanorum fugâ dilaberetur, sed etiam illi qui in utero materno ad huc gestarentur, antequam in lucem ederentur, perderentur. Non igitur vir erat late imperans, sed Argiuorum & Mycenarum duntaxat regulus, non autem hominum rex. Atqui Homerus quoties Iovem nominat, non Græcorum tantum, barbaris exclusis, patrem, sed plenius,

—divûmque hominumque parentem,

vocat. Quisquis itaque principum, qui in terris agunt, non Romanis solùm se patrem exhibet, sed & Scythiis; hic Iouis amulus est, & hominum amator.

Inopi quantò longiorem vitam, tantò plus supplicij fore. &c. Lib. xii. Annal.

PArum consulunt famę suę Principes tam præsentī, quàm postumæ. quib. ea est odij vehementia, ut inimicos suos ac perduelles radicitus periisse cupiunt, non modò deletis urbibus eorum ac corporibus, sed nomine etiam & memoriâ. Quippe nihil utroq; sæculo lucrantur, præter titulum crudelium: ac ne sic quidem plenè obtinent quod eis erat in votis; siue desiderabant hanc cladem diu vivere in ore famæ, in animis hominum; siue ad eò esse exemplum quò de terrentur ceteri mortales. Istud autem quò promptius adsequerentur, erat imitanda ipsi Livia Augusti, de qua Tacitus lib. i v. Annal: *Florentis præignos cum per occultum subvertisset, misericordiam erga afflictos salam essentabat.* Tale quid secutus Avidius Cassius, qui Vulcano teste multis de partibus manus excidit, alijs crura incidit, ac poplites, dicens, *maius exemplum esse, viventis miserabiliter crimini si quàm occisi.* Eidemque rei attenderunt Gacii, qui Caryatibus occisis, ipsorum vxores rapuerunt, servitutem. Nec sunt possi stolas nec ornatus matronales deponere; ut non uno triumpho ducerentur; sed æterno servitutis exemplo gravi contumeliâ preste, pœnas dare viderentur pro civitate: Vitruvius Architect. lib. i. Nec aliò spectabat sententia Thraseæ, dominantis Antistii, servata Taciti libro x i v. Annal: *Quin insulâ publicatis bonis quò longius vitam traxisset, id priuatim miserior, & publicè clementie maximum exemplum futurum.* Idem in mentibus libertorum Claudij dum ei consuadent deliberanti de pœnâ Mithridatis: *Arriperet oblata, & servaret exulem; cui inopi quantò longiorem vitam, tantò plus supplicij fore;* Tacit. lib. x i i. Annal. Nec ad alium scopum dirigitur telum Gotarzi, eodem librante Tacito ibidem: *Ille non propinquum, neq; Arsacis de gente, sed alienigenam*

nam & Romanum increpans, Neherdatem auribus decisis vivere iubet; ostentui clementie sue, & in nos dehonestamento. Vnde disertè de liberis quorum parentes convicti crimine maiestatis, Impp. Arcadius & Honorius Cod. lib. ix. Tit. viii: Sint perpetuò egentes & pauperes: infamia eos paterna semper committetur. ad nullos prorsus honores, ad nulla sacramenta perveniant. sint postremo tales, ut his perpetuà egestate sordentibus, sit & mors solatium & vita supplicium: Huc quoque respexit senex Plauti Trinummio:

De mendico malè meretur, qui ei dat quod edit, aut quod bibat.

Nam & illud quod dat perdit, & illi producit vitam ad miseriam.

Verùm absit ut velim potestatem aliquam imitari ullum exemplum horū quæ modò posui. Si sapuerint; sequentur magis Romanos quorum meminuit in Iugurthinâ Sallustius: *Nostri maiores delubra Deorum pietate, domos suas gloriâ decorabant: neq; victis quicquam præter iniuriæ licentiâ eripiebant.* Verum eum dicere, ex infinitis colligamus Auctorum locis. vnum tantū adducā mixtæ severitatis ac moderationis. circa Capuanos, consignatum Liu. lib. xxvi: *De urbe agroq; reliqua consultatio fuit: quibusdam delendâ censentibus prævalidâ, propinquâ, inimicâ. Ceterum præsens utilitas vicit. nam propter agrum, quæ omni fertilitate terra satis constabat primū in Italia esse, urbs servata est, ut esset aliqua aratorū sedes. urbi frequentanda multitudo incolarum libertinorumque & institorum opificumq; recienta. ager omnis & icc̃la publica populi Romani facta. Ceterum habitari tantum, tamquam urbem, Capuam, frequentariq; placuit: corpus nullum civitatis, nec senatus, nec plebis concilium, nec magistratus esse. sine consilio publico sine imperio multitudinem nullius rei interesse sociam ad cōsensum inhabilem fore; præfectum ad iura reddendâ ab Roma quotannis missuros. Ita ad Capuam res compositæ consilio ab omni parte laudabili, severè & celeriter in maximè noxios animadversum: multitudo civium dissipata in nullam spem reditus: non saxum inccensum ruinisq; in uictâ innoxia, murosque; & cum cimento quesita ci: am apud socios lenitatis specus incolu- mitate urbis nobilissimæ opulentissimæque. cuius ruinis omnis Campania, omnes qui Campaniam circa acciunt, populi ingemissent, confessio expressa hosti, quanta vis in Romanis ad experiendas penas ab infidelibus sociis, & quàm nihil in Annibalē auxilij ad receptos in fidem tuendos esset. Quod factum, si cui adhuc crudius quàm utis itandum videatur; eū ego virum maximū vocaverim, dignumque auscultare consilio quo Augustum reddidit moderatissimū Livia, cuius his verbis meminit Seneca lib. i. Clem. cap. ix: *L. Cinna deprehensus est: iam nocere tibi non potest: prodesse fama tua potest &c.* Et verò, mi Princeps, si animo es, eo quo populus tuus haberi vis, attende obsecro his eiusdem Philosophi verbis cap. xxi: *Vltio duas res præstare solet: aut solatium affert ei qui accipit iniuriam, aut in reliquum securitatem.* Prin-
cipis*

capis maior est fortuna, quam ut tali solatio egeat; manifestiorque vis, quam ne alieno malo opinionem sibi virium quærat. Hoc dico, cum ab inferioribus petitus violatusque est. Nam si, quos pares aliquando habuit, infra se videt, satis vindicatus est. Regem & servus occidit, & serpens, & sagitta. Servavit quidem nemo, nisi maior eo quem servavit. Vti itaque animosè debet tanto munere Deorum, dandi auferendique vitam potens: in his præsertim, quos scit aliquando suo fastigio obstitisse: hoc arbitrium adeptus, ultionem implevit, perfecitque quantum vere pæne jatus erat. Perdidit enim vitam, qui debet: & quisquis ex alto ad inimici pedes abiectus, alienam de capite suo sententiam expectavit, in servatoris sui gloriam vivet, plusque nomini eius conferet incolumis, quam si ex oculis ablatum esset. Assiduum enim spectaculum alienæ virtutis est. in triumpho, citò transisset. Si verò regnum quoque suum tutò relinqui apud eum potuit, reponique eò unde deciderat; ingenti incremento surgit laus eius, qui contentus fuit, ex rege victo, nihil præter gloriam sumere. Hoc est etiam ex victoria sua triumphare, testarique, nihil se quod dignum esset victore, apud victos invenisse. Cum civibus & ignotis atque humilibus eo moderatius agendum est, quò minoris est afflixisse eos. Quibusdam libenter parcas: à quibusdam te vindicare fastidias, & non aliter quam ab animalibus parvis & obterentem inquinantibus, reducenda manus est. At in iis qui in ore civitatis servati puniri que erunt, occasione nota clementia utendum est. O voces, quibus decorè ipsamet utatur Pietas, ipsamet Iustitia! natas certè in cælo! Et ipsis quidem tanquam ex professo obsecutus est Imp. Antoninus: ut patet ex oratione eius epistolari ad Senatum, quã sic excepit Vulcatius: Nunc quod ad defectionem Cassianam pertinet, vos oro atque obsecro P. C. ut censurâ vestrâ depositâ, meamque pietatem clementiamque servetis, imò vestram: neque quemquam ullum senatus occidat. Nemo senatorum puniatur, nullus fundatur viri nobilis sanguis, deportati redeant, proscripti bona recipiant. Utinam possem multos etiam ab inferis excitare. Non enim unquam placet in Imperatore vindicta sui doloris: quæ etsi iustior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Avidij Cassij, & genero, & uxori veniam dabit. Et quid dico veniam? quum illi nihil fecerint. Vivant igitur securi; scientes sub Marco se vivere. Vivant in patrimonio parentum pro parte donato: auro, argento, vestibus fruantur: sint divites, sint securi, sint vagi & liberi, & per ora omnium ubique populorum circumferant vestra pietatis exemplum. Nec magna hæc est P. C. clementia; veniam proscriptorum liberis & coniugibus dari. Ego verò à vobis peto ut conscios Senatorij ordinis & equestris, à cæde, à prescriptione, à timore, ab infamiâ, ab invidia, & postremo ab omni vindicetis iniuriâ: delictisque hoc meis temporibus, ut in caussa tyrannidis, qui in tumultu cecidit, probeatur occisus. Nec peior illo Constantinus Magnus. Ut enim placet Aurelio Victoris: Cunctos hostes, honore ac fortunâ manentibus, texit, recepitque, &c. Paris clemen-

clementiæ iure habendus Titus Vespasianus; cuius istud memorabile in Suetonio cap. ix: *Pontificatum maximum ideo se professus accipere, ut puras servaret manus, fidem prestitit; nec auctor posthac cuiusquam necis, nec conscius: quamvis interdum ulciscendi causa non deesset: sed periturum se potius quam perditurum adiurans &c.* Sed quid opus exemplis? Infinita sunt ævi veteris; hodierni pauca. multamque putarem, si eò adduci possent potentes, ut æmularentur Timoleontis factum, siue eius de quo sic Plutar. in vitâ ipsius: *Λιπὴν δὲ τὴν τυραννοῦντ' Ἀπολωνίας καὶ συχῶν ἄλλων πολυχνίων, ὡς ἐκινδυνώδει καὶ κροῖται ἁλῶναι, παρὰ δόντ' αὐτ', Φεισόμεν' εἰς Κόρινθον ἀπέστλεν, καλὸν ἡγούμεν' ἐν τῇ μητροπόλει τῆς τῆς Σικελίας τυράννης ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπεθεωρεῖσθαι Φεισολικῶς καὶ πεπειθῶς ζῶντας: Leptini Apollonia & oppidulorum nonnullorum aliorum tyranno, cui in discrimine esset, ne vi veniret in potestatem, dedit se pepercit, misitq. eum Corinthum: visendum ratus conspici à Grecis in auctore originis urbe exules Siciliæ tyrannos & abiectam vitam degentes. Siue illius, de quo ita Probus Æmilius: *Dionysium cum interficere posset, noluit, tuncq. Corinthum perveniret effecit; quod utroque Dionysiorum opibus Corinthi sæpe adiuti fuerant: cuius benignitatis memoriam volebat extare: & quod eam præclaram victoriam ducebat, in qua plus esset clementiæ quam crudelitatis. postremo, ut non solum auribus acciperetur, sed etiam oculis cerneretur, quem & ex quanto regno, ad quam fortunam detrusisset. Nec malè ageretur cum sæculo, si modò accederent Theoderico regi, de quo sic in Panegyrico Ennodius: Stat ante oculos meos Bulgarum ductor, libertatem dexterâ tuâ tuente prostratus, nec extinctus, ne periret monumentis: nec intactus, ut viveret arrogantia, in gente indomitâ domesticus ad stipulatur super futurum roboris tui &c.* Nam supra votum fuerit, si adspirarent ad moderationem Antigoni, celebratam Iustino finel. xxviii: *Antigonus autem, cæsis occisione Spartanis, fortunam tantæ urbis miseratus, à direptione milites prohibuit; veniamq. his qui supersuerant, dedit, præfatus bellum se cum Cleomene, non cum Spartanis habuisse: cuius fuga omnis ira eius finita sit: nec minori sibi gloriæ fore, si ab eo servata Lacedæmon à quo solo capta sit, proderetur. Parcere igitur se solo urbis ac tectis, quoniâ homines quibus parceret, non supersuissent. Probum facinus; ac quod tale magis apparebit, si opponatur illi Xerxis, de quo idem Trogi abbreviator lib. ii: *Posthac Thespias, & Plataas, & Athenas vacuas hominibus incendit: & quoniam ferro in homines non poterat, in ædificia igne grassatur.* Crudeliter simul & stultè! quæ postrema nota elucebit magis, si meminerimus verborum Cartij lib. v: *Persepoli per vinolentiam à Thaide & Macedonibus incensâ: Alexandrum ipsum, ut primum gravatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituisse constat, & dixisse: Maiores pœnas Persas Grecis daturus fuisse, si ipsum in solio regiâq. Xerxis, conspiciere coacti essent.* Ita planè. Vnde con-**

cinnè Florus lib. II. cap. XV: Cato inexplibili odio delendam esse Carthaginem, & cum de alio consuleretur, pronuntiabat. Scipio Nasica seruandam, ne metu ablato emule urbis, luxuriari felicitas urbis inciperet. Medium Senatus elegit; ut urbs tantum loco moueretur. Nihil enim speciosius videbatur, quàm esse Carthaginem quæ non timeretur. Nec absurde idem scriptor lib. IV. cap. ult: Reliquias fusi exercitus validissima civitas Lancia excepit: ubi adcertatum est, ut cuius in captam urbem faces poscerentur, agrè dux impetravit veniam, ut victoria Romanæ stans, potius esset, quàm incensa monumentum. Inde de templo Hierosolymitano, Sulpitius Seuerus lib. II. Hist. Sacræ: Fertur Titus adhibito consilio prius deliberasse, an templum tanti operis euerteret. Etenim nonnullis videbatur, eadem sacratam, ultra omnia mortalia illustrem, non debere deleri: quæ seruata modestiæ Romanæ testimonium; diruta perennem crudelitatis notā praberet. At contra alij &c. Nec aliorum spectant ista Iosephi lib. 2. Αλώσις: cap. α: Ἐπεὶ δὲ ἔπε Φαυδῆιν, οὐτε Διὰ παλαιὰ ἐν εἰχεῖ ἡ στρατιὰ, πάντων τοῖς θυμῶσι δῖπλιπόντων, & ὃ δὲ ἴσχε Φειδοῖ ἱνὲς ἐμελλόν ἐφῆζεσθαι δρᾶν ἔχοντες; κελεύει καὶ οὐκ ἔτι πλεονέκτην τε πόλιν ἀπαυῶν, καὶ τὴν νεῶν κατασκέπτεον, πύργους μὲν ὅσοι τῶν ἄλλων ὑπερνεσθῆσαν, καταλιπόντας; Φασάκλον, ἱππικὸν, μαρμάρινον. τεῖχος δὲ ὅσον ἑξ ἑσπέρας πλεονέκτην πόλιν περιέχον, τοῦτο μὲν ὅπως εἴη τοῖς ὑπολειφθησομένοις; Φερούσις, στρατιὰ πεδον· τοὺς πύργους δὲ, ἵνα τοῖς ἐπὶ ταῖς σημαῖναισι, εἰς πύλεως καὶ πύλας τὸ πᾶν ὁχυρῶς οὕτως, ἐκράτησιν ἡ ῥωμαίων ἀνδραγαθία. τὸ δὲ ἄλλο ἀπαιτᾶται δὲ πόλεως περιέσσειν, οὕτως ἐξαμάλισαν οἱ κατισκιάτοιτες, ὥς μηδὲ πῶποτε οἰκηθῶναι πᾶν ἀν' ἐπὶ τῷ φερούσῳ τοῖς περὶ τὴν πόλιν: Talis quidem finis Hierosolymorum obsidionis fuit. Postquam verò quos occideret; quidve raperet, non habebat exercitus, quod iratis animis omnia decrant (nec enim parcendo si esset quod agerent, abstinuissent) iubet eos Casar totam funditus iam eruere civitatem ac templum: relictis quidem turribus, quæ præter alias eminebant, Phasaclo, & Hippico, & Mariamme: miris tantis, quasi civitatem ab occidente cingebat. Id quidem, ut esset castrum illic custodiæ causa relinquendis: turres autem, ut posteris indicarent, qualem civitatem, quam ve munitissimam, Romanorum virtus obtinuisset. Alium verò totum ambitum civitatis ita complinavere diruentes, ut qui ad eam accessissent, habitam aliquando esse vix crederent. Atque ex his puto etiam satis liquere; homine, aut urbe servatâ, sæpe sub vultu clementiæ latere meram immanitatem. Viro quippe generoso nihil optatius, quàm amissæ libertati ne horam quidem supervivere. Sed & idem optet remotum ex oculis omnino id, quo ulla ipsi aut nomini eius perpetuetur ignominia. Vnde tot exempla populorum, qui se, qui liberos cum parentibus atque vxoribus occidere; imò patriæ incendio ultrò involvère. Obuia sanè in unico Floro; de Saguntinis quidem lib. II. cap. VI: Interim iam novem mensibus fessi fame, machinis, ferro & igne; versa deum in rabiem fide, cum omnibus opibus suis ferro

*ferro & igni corrumpunt. De Numantinis lib. codem cap. xviii: Duces suos
seque patriamque ferro & veneno, subiectosque undique igne peremerunt. De feminis
Cimbricis lib. iii. cap. i i i: Perinde speciosa mors carum fuit quam pugna. nam
cum missa ad Marium legatione, libertatem ac sacerdotium non impetrassent,
nec fas erat; suffocatis elisisque passim infantibus suis, aut mutuis concidere vulne-
ribus, aut vinculo e crinibus suis facto, ab arboribus iugisque plaustrorum pende-
runt. De Cantabris lib. iv. cap. xii: Postquam extrema barbari vident, cer-
tatim igne, ferro inter epulas, venenoque, quod ibi vulgo ex arboribus tax-
eis exprimitur, praecepere mortem: sequens pars maior a captivitate
que videbatur vindicare. Nihil igitur mirum descripsisse Aurelio Imp. Ze-
no-biam, a quo petebatur ad deditionem: Virtute faciendum est quicquid in
rebus bellicis est gerendum. Deditionem meam petis: quasi nescias Cleopatram re-
ginam perire maluisse, quam in qualibet vivere dignitate: Vopiscus. Ceterum
quantum lateat dedecoris in vita devictorum, probè expressit Themistius,
Orat. viii. ad Valentem Imp: Το γερον μόνον αὐτοκράτορα καὶ οἷς ὀπι-
κέστερον περὶ τῶν λυγρῶν, τὰς καὶ περὶ τὴν τιμωρίαν, εἰς ἀρχὴν καὶ μεταμέ-
λειαν κατεπίχας. ἐπὶ τῇ παρ' ἐκείνων λύπῃ καὶ ἀλάζας τὰς πλεονεχίσαντας, αἰδομέ-
νους ἐξ ὧν οὐκ ἐντέλλονται κακῶς, εἰ ὁ ὄντως χαλεπώτερον ἢ ἐλδοτέρῳ λύπῃ τ' ἀπὸ
τῶν ὁμάτων γενομένης, ἢ ἀπὸ τῶν ἐκείνων ἐστὶ σημεῖον διέ. τὰς μὲν γὰρ ὑπομένοντες καὶ
ἐγκαρπεύοντες, οἱ ἀρχὴν καὶ περὶ τὴν τιμωρίαν καὶ τὸ βίον: Quod cum tu ex omnibus im-
peratoribus nostris eos, quibus te (omnijs regere) placidè ostendisti, gravius ultus
es, pudore illos suffundens, & adigens ad poenitendum, suamque ipsorum, quam ex
facto concepere, tristitia puniens delinquentes, cum vel inde colligerent, quantum
mali, ex quo digno contra supplicio affecti non essent, perpetrassent. Intolerabi-
lior enim longe maestitia & maceratio est liberali indole praedito, cum crubescere,
cum pudere, quam corpore poenae laedere, cogitar: hoc evidenti argumento; quia
in corpore laesi obfirmato vulnere animo fortiter sustinent ac volunt: pudore .a. in-
ducti mortem non pauci sibi consciverunt. His adsident voces eius qui triumphali
proscriptione servatus a quodam Caesaris amico exclamavit, cum su-
perbiam eius ferre non posset: Redde me Caesari. Quousque dicis: Ego te ser-
vavi, ego te cripui mori? istud, si meo arbitrio meministi, vitiosum est: si tuo, mors est.
Nihil tibi debeo, si me servasti, ut haberes, quem ostenderes. Quousque me circum-
ducis? quousque oblivisci fortuna mea non sinis? Semel in triumpho ductus essem.
refert Seneca lib. ii. Benef. cap. xi. Quare etsi alta videtur, minimè ta-
men talis est, oratio Catarahti ad Claudium, lib. xii. Annal. Taciti: Si sta-
tim deditus traderer, neque mea fortuna, neque tua gloria inclaruisset: & supplicium
mei oblitio sequeretur. At si incolumem servaveris, aeternum exemplar clemen-
tiae ero. Quid enim est velificari alterius famae propriam ignominiam, si hoc
non est? Sed fuit nimirum ex lucicupidis vnus, qualis & Maroboduus*

de quo item Tacitus lib. II. Annal: *Consenuitq, multum immixta claritate, ob nimiam viuendi cupidinem.* Nechonestiore elogio dimittitur Ciuilis lib. V. Histor: *Non fefellit Ciuilem ea inclinatio, & praeuenire statuit; Super iedium malorum, etiam spe vite, quae plerunq, magnos infringit &c.* Exque istis aperta est amarulentia versus, quo fugam Alarici prosequitur Claudianus, Paneg. VI. Cons. Hono:

— *nec te vitasse dolemus:*

I. gentis potius reliquum, tantisq, superstes

Danubij populis, i nostrum viue tropaeum.

Liquetque de firmitudine argumenti quo vititur tyrannicida Declamatione Quintiliani CCLII: *Sed illud interim vereor, ne tyrannus ex me petat famam lenitatis. Habet enim apud malos quoq, multum auctoritatis virtus; & forsitan hoc ille ambitiosè faciet, ut potestate contentus sit.* Persequeretur filum capitis mei; sed cum eius sit subtilitatis, ut haud etiam omnium impleat oculos; abrumperé satius esset; nisi videretur ei commodè adtexere posse isthac florida M. Tullij pro Marcello: *Nulla est tanta vis, tanta copia, quae non ferro, ac viribus debilitari, frangiq, possit. Verum animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare, aduersarium nobilitate, ingenio, virtute praestantem non modo extollere iacentem, sed etiam amplificare eius pristinam dignitatem, hac qui faciat, non ego eum cum summis viris comparo, sed. simillimum Deo iudico. Itaq, C. Caesar, bellicae tuae laudes celebrabuntur, ille quidem non solum nostris, sed pene omnium gentium litteris, atq, linguis; neq, ulla unquam aetas de tuis laudibus conticescet. Sed tamen eiusmodi res; nescio quomodo, etiam dum audiuntur, aut dum leguntur, obstrepi clamore militum videntur, & tubarum sono. At vero cum aliquid clementer, mansuetè, instè moderatè, sapienter factum, in iracundiâ praesertim, quae est inimica consilio, & in victoriâ, quae naturâ insolens, & superba est, aut audimus, aut legimus, quo studio incendimur, non modo in gestis rebus, sed etiam in fictis? ut eos, saepe, quos numquam vidimus, diligamus. Te verò quem praesentem intuemur, cuius mentem, sensusq, & os cernimus, ut quidquid belli fortuna reliquum reip. fecerit, id esse saluum velis, quibus laudibus offeremus? quibus studiis prosequemur, quâ beneuolentia complectemur? parietes medius fidius, C. Caesar, ut mihi videtur, huius curiae tibi gratias agere gestiunt. Sic orator summus, cui meritò subnectam concionatorem oris aurei. Iohannem. ita enim ipse Ανδριαντ. κα: Μη πίνω τὸ νομίσῃς, ὡς χεῖρας ἔσονται αἱ λοιπαὶ πόλεις, οὐκ αὖ ἐκαστέσιν αἰψὰς τὰς πόλεις, οὕτως αὐτὰς ἐζωφρόνησας, ὡς νῦν. Διὰ τὸ ἀδήλ. τ' ἐσμένων προσδοκίας σφοδρότερον πάσης κολάσεως παιδύσας αὐτὰς. μηδὲ περαιτέρω πρὸς ἀνέγκῃς αὐτοῖς τὰς συμφορὰς, ἀλλὰ διὸς ἀναπνύσσει λοιπὴν. τὸ μὲν γὰρ κολάσει πρὸς ὑποδυσίαν, καὶ δίκῃ ἀπατησῇ τ' πεπραγμένων, ῥάδιον παντὶ καὶ ὀκλον. τὸ δ' αὖ φείσασθαι τὸ ὑβριχέτων, καὶ συγγνώμῃ δειῦναι πῖς. ἀσύγγνωστοι ἡμᾶς τυχόντες. ἐνός π*

κός παρ' ἡμῶν μόλις ἐστίν, καὶ μάλιχα ὅταν βασιλεύς ὁ ὑβρισμὲν ᾖ. καὶ τῶν
 φόβῳ ἢ ὑποτάξαι πόλιν δύνῃον· καὶ ἢ πάντας ἐρχομένους καταστῆσαι, καὶ μετ' ἐνοίας
 ποιῆσαι διακείσθαι πρὸς τὴν βασιλείαν τὸ σπῆν, καὶ μὴ μόνον ποινὰς, ἀλλὰ καὶ ἰδίας ὑπερ-
 τῆ σῆς ἀρχῆς ποιῆσαι δόχους, δι' οὐκατόρθωτον, καὶ μυρία τις ἀναλώσει στρατόπεδα,
 καὶ ὅποιον ἐργάσεται, ὅτι δύνῃον τῶν ἀνθρώπων διάθεσιν πρὸς ἑαυτὸν ἐπι-
 σπάσασθαι διωθήσεται, ὃν νῦν ῥάδιον ἔστι καὶ εὐχέλων· οἵ τε γὰρ διεργετηθέντες, οἵτε ἀκού-
 σαντες ὁμοίως τοῖς διεργετηθεῖσι πρὸς σὲ διακείσονται. πύργων ἂν ἐπείω χρημάτων,
 πόρων ἂν ἐπείω πόνων ἐν βραχείᾳ καὶ ῥῆσιν τὴν εὐχέλων ἀποσῶν ἀνακλήσας,
 καὶ πείσας τὰς τε νῦν ὄντας ἀνθρώπους, τοὺς τε ἐσμένους πάντας, ὅσα τοῖς αὐτῶν
 ὄχονται παροῖ, ποσᾶντα καὶ τῇ σῇ κεφαλῇ: *Ne igitur hoc cogites, quod peiores sint
 futurae civitates reliqua. Non enim si civitates evertisses, sic eos castigasses, ut nunc
 per incertam futurorum expectationem, omni supplicio vehementius ipsos puniens:
 Ne igitur ipsis ulterius calamitates producas, sed iam respirare concedas. Subdi-
 tos nempe castigare, & gestorum exigere poenas, facile penitus & promptum: his
 verò qui contumelias intulerunt, parcere, & his qui veniā patrauerunt indigna,
 veniam dare, unius & vix alterius est, & maxime cum rex sit contumeliam
 passus. Et civitatem quidem metu subdere facile: omnes autem amatores consti-
 tuere & persuadere, ut in regnum tuum se benevolē habeant, & non tantum
 communes, verum & privatas pro tuo preces imperio faciant, difficile: licet infi-
 nitas quis expendat pecunias, & innumeros exercitus moveat; & quicquid opere-
 tur, non facile tot hominum affectionem ad seipsum attrahere poterit; quod
 nunc tibi facile erit & leve. Nam & beneficijs affecti, & qui audierint, pariter in
 beneficio affecti erga te benevole disponentur. Quot pecunijs emisses: quot emisses
 laboribus, brevis temporis momento totum orbem acquirere, & omnibus futuris
 persuadere, quanta filiis suis optant, tanta & capiti tuo optarent? O præcla-
 ras voces! & quibus iure adponi merentur illæ D. Nazianzeni Orat.
 πρὸς ἀρχοῦντα ὀργιζόμενον: Χρυσῶ σωάρχης, χρυσῶ καὶ σωδοικῆς, παρ' ἐκείνου
 σοι τὸ ξίφος, ὥς εἰς ἔργον, ἀλλ' εἰς ἀπειλὴν, ὃ καθαρόν ἀνάθημα τῷ δεδωκότι
 φυλάσσοιτο. εἰκὼν εἰς Θεοῦ, καὶ εἰς αὐτῶν. Διὰ χειρὸς ἀγίας, ἐνταῦθα εὐχόμενῳ, καὶ
 πρὸς εἶον ἄλλον μεθιστεμένῳ, εἰς ὃν πάντες μεταβησόμεθα, μικρὰ πύξαντες, ἐν τῷ
 ζωῆς τέτρω, εἴτε δεσμώτηρ, εἴτε σωτὴρ, εἴτε πρὸς χαράν, εἴτε σκιάσματος: *Cum
 Christo imperium geris, cum Christo munus hoc administras. Ab illo gladium
 accepisti, non tam ut eo utaris, quàm ut mineras ac terras. Quare tibi viden-
 dum est, ut illum, tanquam donarium quoddam purum & integrum, ei, qui de-
 dit, serves. Imago Dei es: verum imaginem quoque Dei regis; quæ quidem hinc
 certâ dispensatione gubernatur, ad aliam autem vitam migrat, ad quam omnes
 quoque concedemus; posteaquam in hoc vite carcere, vel stadio, vel præsignatio-
 ne, vel adumbratione, aliquantisper luserimus. Severè D. Gregorius. Cor-
 datè verò Damascenus cap. x. x. y. de Barlaam & Iosaphat: Qui magnam**

potentiam nactus est, eum à quo huiusmodi accepit, pro viribus invitari debet. Hac porro in re Deum maximè imitabitur, si misericordià nihil potius antiquiusq. habuerit. Huc accedit quod subditos nihil aequè ad benevolentiam allicit, ut beneficij gratia egentibus concessa. Nam obsequium illud quod ex metu oritur, adumbrata est adulatio per fictum honoris vocabulum cos qui animum ipsi adiciunt ludificans, ac circumscribens. Atque is qui invito animo paret, oblata occasione seditionem excitat. Qui autem benevolentia vinculis constrictus tenetur, firmam ei qui rerum potitur obedientiam prestat &c.

F I N I S.

I N D E X.

<p>Abstinentia militum à duce originem trahit 138
 Ad spectu hostē debellari 110 &c.
 Adulatio pervertit principes 38 &c.
 Afflictos, sua commendat fortuna 85
 Ager hostium interdum radicatus excisus 139
 Ager hostilis prudenter sæpè non vastatus 138. &c. 140. &c.
 Animi prælio vno aduerso mihi deijciuntur 117
 Armorum splendor quæsitus, terrendis hostibus 115
 Avaro principe, & populus avaritia ducitur 56
 Aulici vitia in rege imitati, & corporis & animi 52
 Auspicia, regnorum, rerumque publicarum columnæ 1. 2. &c.
 Autoritas vnica sine re, multos saluos præstitit 69
 Bella non impetu inferenda, sed perseverantiâ sustinenda 77. &c.
 Bella stantque, caduntque famâ 63. &c.
 Belli initia, præsumunt de fine 72. 73. &c.
 Bellicus clamor sæpè causa victoriæ 103. &c.
 Bellum, fortissima quæque absumit 117
 Bellum inchoatum, repenti relinqueret, turpe & periculolum 79</p> | <p>Bona malaque populi, imputata principi 9. &c.
 Calamitas populi, principi imputata 9 &c.
 Candidati magistratum, quales 29
 Capite expugnato, in reliquis labor nullus, 74
 Captiuitas homini generoso, morte grauior 179. 180
 Captus semel miles, cur deinceps semper inutilis 116
 Clamor bellicus arte adiutus, & variè auctus 105. 106. 107. &c.
 Clamor bellicus ante pugnam. 105. &c. in pugna ipsâ. 109. & ab iis quoque qui manu imbelles 106. 109
 Clamore hostē debellari 103 &c.
 Clamor vis 104
 Clamor pugnae, index eventus. 108
 Clementiâ, laus summa paratur principi 175. &c.
 Clementiæ fructus 171. quanta illa debellârit, quæ frustra à virib. sperata fuisset 172. &c.
 Clementia summa, aliquando summa crudelitas 174 &c.
 Comineatus adsit, si miles rapere non debet 148
 Copiâ corrupti principes 38. &c.
 Conscientiæ vis 111
 Crudelitas aliquando summa, sub summâ clementiâ 174
 Culpas suas extenuant homi-</p> | <p>nes, vel in alios transferunt 160
 Debellari hostem clamore, 103. ad spectu, &c. 110
 Disciplina bona ducis abstinens in lites efficit 144. 145.
 in Duce plus quam in exercitu 38. &c.
 Duce sublato rarò miles vicit, nisi in ita recenti, vt sensu sui mali careret 102
 Ducem præeuntem, nunquâ ullo casu destituit miles 120. &c.
 Duces in itinere cōtento præcessere. 124. & in difficili, & arduo. &c. 125. &c. in contemplandâ fossâ. 128. in viâ complandâ. 128. in trāscundo flumine 129. &c.
 Duci acceptum ferenda, atque imputanda militum abstinentia rapinaque 138. &c.
 Ducis occisi corpus, prudenter occultatum, servando militi 102
 Ducis vulnerati occisive fama, certa exercitus perniciēs 91 &c.
 Ducū autoritas à prícipe 4. &c.
 Ducum victoriæ, &c. à prícipe 6. &c.
 Dux bonus, bonum facit comitem 120 &c.
 Dux bonus, nec temerè incipit bellare, nec citò desistit 82
 Dux exemplo strenuè præiens mirum</p> |
|---|---|---|

I. N. D. E. X.

mirum quam proficiat in
prælio 133. &c.
Dux ipse ne temerè manu utatur
in prælio 91. &c.
Dux modò si superest, licet omnibus
exutus, bellum nõdum profligatum 83. &c.
Dux pro belli initiis, aut timeatur,
aut spernitur 72. 73. &c.
Dux patientiã suã totum sustinet
exercitum 121
Dux victus cur faciliè adjutores
inveniat, 84. 86. 88
Exemplum ducis, quanti valeat in
militibus 120. &c.
Exercitui noxia, vel præfecti cuiuslibet
egregij mors tot in exercitu minus
positum, quàm in duce 83. &c.
Exercitus vix ullus, qui sublato
duce vicerit, & quare 102
Eventum pugne indicari clamore 108
Fama circumspicere custodienda 68
Fama posteris quantum com-
modet 67
Fama, pace, belloque, regnorumque,
publ. tutela 63. &c.
Fama vulnerati occisive ducis
exercitui exitiosa 91. &c.
Fato patricidia imputata 26
Fatũ ducis, fatum exercitus 96
Felicitas populi, principi imputata 9 &c.
Fortissimum quemque solet
Mars pignerare 117
Fratrum lites 24
Fugere visi qui recedebat 70. 79
Genij civitatum, ac prouinciarum,
ipsi principes 15
Gloria maiorum, sæpè & posteror
metuendos efficit 67
Homini cur inditum favere læsis &
afflictis 84. 85
Hostes clamore debellati 103. &c.
Hostes fulgore armorum terri-
ti 115
Hostes non semper ex impetu
æstimandi 76
Hostes vno prælio adverso ple-
runque fracti 118
Hostiũ ager quando vastandus,
quando non 138. &c. 140. &c.

Hostium agros interdum penitus
vastare necesse 139
Imperator. *Qua huc spectant.*
sub Ducis titulo habes.
Imperii onus. 36. ei multos
succumbere 37
Imperiis suis etiam adsit mo-
dus 149. &c. alias citò ruent
155. &c.
Imperio magno moderatè uti,
difficilè 43
Imperium retinere plus quam
facere 149
Impetu minimè bellandum,
sed perseverantiã 77. &c.
Inferiorib. favor: superioribus
invidia comes 85
Initiis belli maximum momẽ-
tum, ut dux vel timeatur, vel
spernatur 72. &c.
Initia magistratuum, meliora
fine 28. &c.
Inopia sæpè frenum magistra-
tuum pravirari 41
Iustitiam vel iniustitiam prin-
cipis imitatur quoque po-
pulus 53. 56
Laudes seculi, laudes princi-
pis 16
Licentia, malos facit principes,
38. &c.
Luxuriante principe, luxuria
capitur populus quoque 54
Magistratus erumpunt in ma-
litiam, quam antea in-
opes occultaverant 42. 44. &c.
Magistratus malos sæpè conti-
net pudor ac metus 31
Magistratus cur non permane-
ant tales, quales fore spon-
dent initio 30. &c.
Magistratus ostendere virum,
sed & corrumpere 36. &c.
Magistratus, viria & malitiam
dissimulatam ostendit 31. &c. 41. &c. 44.
Magistratus tenuiores, necessi-
tate boni 41. 44.
Magistratum initia meliora
fine 28. 29. &c.
Majestatis vis 1
Majorum gloria, & posteris
prodest 67
Mala temporum, cur suppressa

& silentio involuta 18
Metu, magistratuum malitia
insita, sæpè reprimatur 31.
32. nunc orto à domesti-
cis 33. nunc ab extraneis 34.
Miles habeat vocem vastam 106
Milites aut capti semel aut victi,
cur inutiles 116. &c.
Milites raptim ducendi, si absti-
nere debeant 147. &c.
Milites, quibus deest rerum co-
pia, ægrè à rapinã abstineant
148
Milites, *vide titulo*, Exercitus:
Militum abstinencia, rapinaque
duci imputanda 138. &c.
Militum tum demum summa
proptitudo si dux præcat
120. &c.
Misericordia, non causam, sed
fortunam spectat 85
Moderatione vim prudenter
temperant hostes 76
Moderatio in summã potentia,
res difficilis, & rara 42. &c.
Modus omnium rerum 150
etiam imperiorum 149 &c.
alias celeriter labuntur 155. &c.
Mores principum, mores popu-
li 47. &c.
Morum similitudo, amicitiam
iungit 49
Multi quod simul peccavere, om-
nium poena idcirco non
rectè sequatur 158. &c.
Natura trahit imbecillius ad
imitationem excellẽtius 52
Nimis magna ruunt 150. &c.
Nox auget clamorem, & efficit
horribiliorem 107. 108
Oculi primi in præliis vincun-
tur 114
Oculorum vis, pellendis hosti-
bus 110. &c.
Pacem interdum petit hostis,
quamvis cogere possit 76
Parentibus quãtum debeamus
20. 21. &c.
Patricidium; per naturam fieri
non creditum 26
Perseverantiã bellandũ 77. &c.
Pietatis principis, sicutator &
populus 53
Philosophante principe, popu-
lus philosophatur 61. 62
Poena

Pena plurimum non est poena,
 sed pestis. 158.&c.
Populi bona, malaq; , cur prin-
 cipi imputata 9.&c.
Populi quidam rege suo, muti-
 lato, & ipsi se mutilavere: i-
 mō ipsi commortui 51.52
Populus sectatur mores prin-
 cipis 47.&c.
Populus principem, ut præstan-
 tiorem, vel naturæ ductu se-
 quitur 50
Populus totus si delinquat, non
 idē totus puniendus 158. &c.
Populus, ut membra à capite, sic
 à principe pendet 50
Potentia, rarō cum moderatio-
 ne coniuncta 42.43
Præfectorum felicitas & infeli-
 citas à principe 4.&c.
Prae o adverso hominum a-
 nimi deliciuntur 117
Princes caput. subditi mem-
 bra sunt 50
Princes nec dicto, nec facto,
 nec cogitatione violandus 19
 &c.
Princes, populi sui anima ac
 spiritus 51
Princes transfert auctoritatem
 in duces 4.&c.
Princes qualiscunq; toleran-
 dus 28
Prinicipatus initiis bonis, cur nō
 respondeat finis. 28.&c.
Prinicipem violare, gravius
 quam parentem 26
Prinicipem penes, ne grassentur
 morbi, ne fiant naufragia, in-
 cēdia, terræ motus, &c. 9.&c.
Princes qui instituūt, eos sepe
 bonos efficiunt aut malos 47
Princes, provinciarum ac ci-
 vitatum Genii 15
Princes, imperio sæpē cor-
 rupti 36. &c.
Princes qui inimicos radici-
 tusevellere cupiunt, parum
 lucrantur, præter titulum
 crudelium 174.&c.
Princes rari, qui non quod li-

I N D E X.

bet, & licere sibi putet 42.&c.
Princes preparantur ad ca-
 sum, nunc ab imperii onere,
 nunc à deliciis 37 38 &c.
Prinicipia belli, iudicant de fine
 72.&c.
Prinicipi imputata bona, mala-
 que populi 9.&c.
Prinapis salus, publica salus 27
Prinapis, servare supplices tam
 suos, quam hostes 170
Prinapis maiestas à diuinā se-
 cunda 1
Prinicipum mores quales, tales
 & populi 47.&c.
Pudore, sæpē magistratum in-
 sita malitia cohibetur 31. 32.
 33
Pugnam ferē omnes nationes
 auspicatæ à clamore 105
Pugnæ eventus ex clamore 108
Rapace principe, talis & po-
 pulus 56
Rapina militum à duce origi-
 ginem trahit 138
Reges, parentes publici 20
Reges, sacrosancti ibid.
Regnor. rerumq; public. tutela,
 & pace, & bello, fama, 63, &c.
Regnorum columnæ, auspicia
 1.2. &c.
Regnorum modus sit 149.&c.
Regressus, multis pro fugâ ac-
 ceptus 70.79
Relligionem principis, ample-
 ctī solet & populus 55.59
Rerum publicarum columnæ,
 auspicia 1.2.&c.
Retrocedere, in prælio sæpē pe-
 riculosissimum 71.79.
Rex. *Invenies adnotata sub Prin-*
cipis titulo.
Seculi calamitas, & dedecus si-
 lentio suppressa 18
Seculi laudes & vituperia, prin-
 cipem, qualis sit, indicant 16
Servitus homini generoso, mor-
 te gravior 180
Similitudo morum, amicitiae
 fundamentum 49
Splendor armorum, exsternan-

do hosti 113
Superiores, invidia & odium se-
 quitur - 86
Temporis felicitas, infelici-
 tasq; , principi imputa-
 ta 9.&c.
Timoris vis mira 111
Timor, clamoris obstaculum
 109
Tolerantia ducis, salus exerci-
 tus 121
Veni, vidi, vici, Iulii Cæsa-
 ris 114
Victi, cur non rarō fautores in-
 veniant 83
Victorum vita plena de decoris
 179
Victoria, clamore parta 103.&c.
Victus semel miles, deinceps
 inutilis 116. &c.
Viros ostendit magistratus, &
 corrumpit 36.&c.
Vir generosus ignominiae, &
 quicquid libertatem minuit,
 impatiens 178
Viribus non perpensis bellum
 sumere, & non relinquere,
 turpe & periculosum 79.&c.
Virtutes principis, sectatur po-
 pulus 58.&c.
Vitia corporis in rege suo aulici
 imitati: sed & animi 52. &c.
Vitia principum, sectatur de-
 inde populus 53 &c.
Vituperia seculi: vituperia
 principis 16
Vivendi cupiditas magnorum
 ducum claritudinem obsu-
 scat 180
Vocis impedimentum timor
 109
Vibes captæ, si non evertantur,
 magis nobilitant victoriam
 177.&c.
Vulgi conditio aurea præ prin-
 cipum 40
Vulnus ducis, occidit exerci-
 tum 96
Vultum non sustinent, eius in-
 quem peccavere, conscii & ti-
 midi. 110 111

F I N I S.